

PRINTED
IN SWEDEN

Sednare Delen,

Om

GAMLE CARLEBY,

Med Wederbörandes Minne/

Utgiftwen/

Af

PRÆSES,

JACOB CHYDENIUS

JAC. son,

Och

Som et Academistt prof,

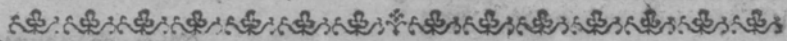
**Allmän granskning underståld / i Åbo Academies Öfste
Sal / den 7. Dec. efter middagen / 1754,**

Af

RESPONDENS,

SAMUEL FABRELL,

Uorr Sinne.

**ÅBO, Tryckt hos Direct. och Kongl. Volktr. i Stor-Förstens-
dömet Finland, JACOB MERCKELL.**

Rongl. Maj:ts

Ero: Ti mare och Capitaine wid Des Lif: Dragone Regimente,
Den Wälborne Herren,

Herr THOMAS
HOLMSTEDT.

Rongl. Maj:ts

Ero: Tienare och Regements Quarter-Mästare wid Åbo Låns
Lif: Dragone Regimente,
Wälborne Herren,

Herr FRIEDRICH
GRÖNHAGE.

Rongl.

Ero: Tienare och Cornett wid
Wälborne

Herr CHRISTLIEB

Saktsamhet och årtänsla bör med fullt skäl falla på des
rars ynnest för mig, har warit så ogemen, at den
tilfalle, at yttra min årtänsla; ja det selar mig af
wördnad; Jag har ännu ej heller hunnit lära, at en ren
är derföre blott uprichtighet och wälmening: Min wörd-
Efter min tunga strälar, och min penna gide miswiftnis
mitt inre, som är i stånd, at trotsa den wältaligaste. Låt
ringa wördnads betygelse åga det eftertryck, som jag öns-
skäde med wördnad lesa,

Mine Högguns

Sdmintaste
SAMUEL

Kongl. Majts

Gro: Dienare och Capitaine wid Armen,
Wälborne Herren,

Herr **WILHELM
EHRNSTOLPPE.**

Kongl. Majts

Gro: Dienare och Lieute-
nant,

Wälborne Herren,

Herr **HENRIC
DAHLMAN.**

Majts

Äbo Löns Lif-Drigone Regimente,
Herren,

LEBR. CARPELAN.

lätt, som fått fågna sig af öfwerflödig godhet: Mine Herr
wida öfwerträffat min tancka. Alt här tils har mig felat
wen nu: ty inga ord äro tilräckeliga, at uttrycka all min
Sögaktning består i krusade ord: Min största höflighet
nad blyges ej wid den drågt, som är den naturligaste,
gar, så nödgas jag taga mig frihet, at beropa mig på
Höggunstige Herrar, min ensaldiga wälmening med denna
skar, då skal jag anse för en owillkorlig Skyldighet, at

stige Gynnares

Tienare

FABRELL.

Sergeanten,
Wälborne Herren,
Herr AXEL GERMUND
LILLIEGREN.

Lands = Fiscalen,
Ädle och Sögachtade,
Herr JOHAN HAXEN.

Inspectoren,
Ädle och Sögachtade,
Herr PEHR GRANROTH.

Så jag här tecknar Edra namn, är min affsicht så mycket menlösare, som jag anser för en skyldighet, at wid gifwit tilfälle ådaga lägga den innerliga årkäntsla, hwar med jag påminner mig Edra mångfaldiga wälgierningar. På et wärckeligare sätt borde Edor godhet af mig årkännas; men min oförmögenhet dertil är ju Eder bekantare, än at den af mig behöfde widare omordas. Anse då dessa så ord, som oförmögna tydare af den tacksamhet, som inga omskiften skal förändra, i mitt wördnadsfulla sinne; och underlåter ej at framdeles gynna den, som, med all sällhets tilönstan, skattar för winning at wara,

Mina Herrars

Obmiule Tjenare
SAMUEL FABRELL.

I. H. N.

S. I.

Sedan uti Förre Delen är anført det, som om Staden i sonnerhet tycktes nödigt at anmäcka, återstår afhandlingen, om det kringliggande lasset, som äfwen kommer under namn af Gamle Carleby. Denna Gamle Carleby Sochn kallades fordom Rockola, eller Rockolahti, hwilket namn orten, äfwen hos Carelare, Sawolay och Sawastes boar, samt en del andra Finnar ännu behåller. Gammalt folck på denna ort, weta ännu almdant berätta, at denna bygd, så blifwit kallad af en lång och smal wik, som legat under Moderkyrckan, och nu är allenast en grund och sumpig uplandning, den der åter blifwit nämnd Rockolahti, det är Örnwit, af 4 stora stenar, wid sundet af samma wik, som hetat Kokon-kiwet, Örnstenar, emedan Örnarna på dem ylägade ära det rof, de sig utur watnet kunnat förskaffa; samma stenar finnas ännu 2 på norra sidan om det nu så kallade Stadens sund, uti Sawila hagen, och 2 söder om samma sund, in i Staden på Christopher Cronbeks och Michel Hops tomter. Sedermera har orten blifwit nämnd Carleby, som troligast synes af Konung CARL den 3:de eller

Knut-

Knutson (a). Ty då denna Konung på isen wid Stock-
holm åhr 1465 blef af sin motsändare Artie-Bisfoppen Jöns-
slagen (b) och twungen at uppenbarligen i Stockholm på Råds-
huset affvärja Riket, samt bekom til sit underhåld Kasaborg
och des län (c), for han öfwer til Finland, men blef af då
warande Bisfoppen i Åbo, som war Konung Christians
i Danmark anhångiare, förment, at besitta Stottet och nyt-
tia des län sig til underhåld; hwarföre Konungen med så stor
kostnad uppehölt sig i Åbo, hela sommaren öfwer, at han
ei war i stånd at betala sina förstrålnings män 50 marker öre
tsig (d): och sem Konungens medhållare Nils Sture i Swe-
rige ei kunde sig där uppehålla, för försäteligit eftersättande,
utan nödsakades, at fly ill Eric Axelsson, Högwidsmans-
nen på Wiborg, (e) så är troligit, at Konungen ei heller
i Åbo, mit emellan sina fiender war säker; utan håller man
före, at han sig i löndom begifwit til detta Kokkola Capel,
der han i sällhet och ro kunde sit widriga ödes omskisten af-
bida. Den ostadiga lyckan hade redan twenne gånger prydt
honom med Croner, samt nu zine gånger förwist honom sit
Fosterland. Na återstod en lyckans wärfwel, som från stör-
sta armod wälfde honom åter på den waklande tronen och fäs-
te på hans hufvud den slippriga Cronan. Då Konung
CARL, den 12 Nov. 1467 kom från Finland tillbaka til Stock-
holm och besteg Tronen, tyckes mycket sannolikt wara, at han
denna ort, dit han teg sin tillflycht då han annorstädes war
öfsäker, benådat med namn efter sig sielf.

Allt detta bestyrkes af en alman sägen här om på dens-
na ort, som ei på något sätt tyckes wara stridig med det
håfdatefnare lemnat öf om dessa tiders händelser; Ty at or-
ten redan uti Konung GUSTAV den 1:as tid blifwit kallad
Care.

(a) Jemför Herr Ryrkoherden Mathesii Disp. de Ostrobothnia. p. 69.

(b) Samuel Puffendorfs inledning til Swenska Historien Pag. 225.

(c) pag. 226. (d) loc. cit. (e) loc. cit.

Carleby, vittnar den handskrift, som Herr Kyrkoherden Machesius uti sin Disp. de Ostrobotnia pag. 35 uti Noterna anför; och är således ei nämnd efter Konung CARL den 9:de, som under sin resa genom Österbotn berättas här hafwa utset rum til en Stads ankäggnande. En gammal Curjeus handskrift, som Cancellie Rådet Herr ANDERS ANTON VON STIERNMAN, uti hög gunstigt bref til mig, af den 8 Maji näst förflytt, berättar Sig hafwa, intygat äfwen det samma. Härmed gör ännu et Kyrkoherdens i Gamle Carleby, Eric Mathias Falanders samlingar om Österbotns öden, bland hwilka des Son: Son, Herr Rådsmannen i Gamle Carleby, Jac. Falander intygat sig äfwen hafwa läst en dylik berättelse: Denna sin Fars samling, war sedermera Probsten och Kyrkoherden der sammastädes, Ilaac Falander sinnad at uti en Disputation *de fatis Ostrobotnia* utgifwa, men som der inflöt mångt, som den tiden ei smakade, fick den ei se dagsljuset, utan kom denna samling, jemte många andra skrifter, som funnos hos des Broder, Probsten och Kyrkoherden i Gamle Carleby, Jacob Erici Falander beklageligen uti fiendens händer år 1714.

Carleby kallades Sochnen alt tils Gamle Carleby Stad blef grundad, men sedan har Sochnen med Staden blifwit ifka nämnd.

S. 2.

Saf de märkwärdigaste händelser i Österbotn, som förtienar en fornälskares upmärksamhet är sannertigen det här bekanta Klubbekriget, på Finnska *Uubia* eller rättare *Uuija-sota*, hwilket, änskiönt hela Österbotn tagit del uti, doch några få ställen i synnerhet bära lämningar af: så kan uti Gamle Carleby ännu ses en tumelplots på Holmbacken, der Böndernas modiga klubbor flera ihjäl

flagit, af hwilla ättskiliga en lång tid på Ryckohwalsfvet härstädes äro blefne efterwerlden til tekn förwarade. Och som ingen publique skrift är utkommen, hwaruti man tillgången af hela detta buller i et sammanhang kunde finna, så tror jag mig hafwa full anledning at i korthet här något derom orda.

År 1596 lät Clas Flemming på Konung SIGISMUNDS befallning, i Finland inqwartera det frigsfolk, som nyligen emot Ryssen blifwit brukat, hwilken inqwartering föll, i synnerhet Österbotningarne så odrägelig, at stora flagonäl detöfwer til Hertig CARL inkommo (a), och änteligen seglade Bengt Pålsson, jemte några andra Bönder från Österbotn, i Augusti Månad til Stockholm, at der sig hos Hertig CARL rådfråga; då de blefwo slyckta, at styra wäld med wäld och fördrifwa dem, som woro hos sig inqwarterade.

Här af fick Allmogen mod, satte sig uppenbärligen mot Konungens Rytteri, så at det på Flemmings befallning måste draga sig tillbaka, (b) upfökte de ännu qwarblefne och dem, jemte deras medhållare ömkeligen handterade, sänkte en del af dem lefwande under isen, stäste en del såsom mät, samt lät deras hufwud med bökor och pilar efterskutas, at förtiga mångt annat. När alt detta dem wäl lyckades, samlade sig en stor myckenhet Bönder, som utwalde Jacob Illikin från Ilmola Sochn til sin anförare, under hwilken de skulle angripa Sawastland och Carelen, derifrån utdrifwa Rytteriet, förhärja Clas Flemmings, Axel Kurcks, And. Bojes, samt And. Larssons sätegårdar och ändteligen förstöra Åbo Slott (c). Härpå rustade Illikin, i synnerhet med de Norre Österbotninggar rätt starkt uti Sawastland, i början af 1597, der de föro fram, lika som förr uti Österbotn. Flemmingen war det-

(a) Se Jon. Werwings Kon. SIGISMUNDS och Kon. CARL IX; des H. A. Förre delen pag. 293.

(b) pag. 299. (c) pag. 322.

ta buller ei obekant, men med des hämmande blef genom den falska Olof Swerkersson i Abo utdragit, tils Illikin redan var i Birkala (d) Sochn, derifrån han ändteligen blef af Flemmingens Rytteri tillbaka dresiven, och til Tavastskogen efterjagad.

Emedelstid blef Abraham-Melchiorsson förordnad til fogde i Österbotn (e) och f angslade Jacob Illikin, Bengt Pålsson, med flere dem han ansåg för uphofsman til detta buller emot Konungen, af hwilka den sednare i f angiset ömkeligen dog, men den förra, nemligen Illikin med 5 andra B nder blef halsbuggen och steglad i Abo. Sådant wille de Norre  sterbotningarne hämmas, och derföre sammangaddade sig Almogen uti Rimi, Jio, Uhled, Limming , Salo, Pyh ajoki, Katajoki, Lohted och Carleby Sochnar, samt wid Carleby Kyrcka lade sig i f ors at för Abr. Melchiorsson, slogo en del af hans manskap (f) dresivo honom på flykten, der han sedan

(d) I denna Sochn skal efter berättelse finnas Klubbet mycket lita dem, sem funnits i Gamle Carleby, och torde vara l mmingar af detta  sterbotningarnas tåg.

(e) Denna Abraham hade w l efter Herr Cancellie Rådet And. Anron von Steernmans  nm rkning til Werwings Hist. förra del pag. 329; Kon. Sigismunds fulm lt at w ra fogde öfwer  sterbotns Norra Probstieri, men at hans w lde  fwen fräckt sig til de orter af Österbotn, som nu h ra til den Södra delen, synes draf, at han fängslat Jac. Illikin från Ilmola och Bengt Pålsson b ende i Kyro, bägge Sochnar Söder i Österbotn belägne. Då han blef  fwerfallen i Carleby, hade B ndernas resning honom ei kunnat w ra  witterlig, om han w rit wisan de i den Norra delen, utan han trefes kommit t gandes  der från norr åt, och blifwit då på wägen  fwerfallen h r i Carleby.

(f) Ester Werwings berättelse skal Konungens folk wid denna träffning ei w rit öfwer 50, utan twifwel Ryttere, hwilka af de i f ors at liggande B nder i dagsgroningen hastigt blewo  fwerfalne; och 22 af dem, f r än de w l hunno blotta nagon w rja  ht lslagne; ibland hwilck war Gab. Tr lod, Grefwe Abraham Pålsson Brahes Pr ceptor, hwarsonson And. Jönsson 1677 blef  dlad och kallad Ridderlodh. W rrekligit  r at Abraham denna gången saledes undslap, at han sin Matg fins

af några Carlsby Bønder blef fångslad, førd til Stockholm och ånteligen der halsbuggen (g).

Når nu de, som med Konungen höllo blefwo wid Carlsby slagne, upreste sig åfwen en stor del af de andra Finnar på nytt, och Österbotningarna samlade sig mer och mer, at förfätta sin seger, tågade til Ilmola Kyrcka, nedertogo der sina, af Abraham Melchiorson steglade stallbröder och dem i Kyrkogården begrofw. Uti en by i Närpis Sochu, der några Konungens Ryttare woro qwarblefne, fångslade de dem och med berlingar trängde under isen, emedan de annars ei kunde rymmas i en så liten bäck, som de når til byn öfverkommo; ja Dwänsfolken i byn woro så förbittrade och tiltagsne, at de sönderflogo de fångslades hufwud med åmbar och midlebyttor.

Denna tid ankom Krael Larson född i Hernöland, och som förr varit Fogde i Sverige, på Hertig CARLS förordnande at wara i Österbota Befälningshafwande: Honom emottogo Bønderna med stor glädie och gjorde til sin anförare, i förbändande Hans Kranks ställe. Emedlertid skyndade Clas Flemming sig med 2500 Ryttare Bønderne til mötes och förmante dem wänligen, at utan blods utgiutelse fara hem, bewisa Konungen lydno, samt sin skatt utbetala; men Bønderna låto inga förestålingar gälla, utan gingo på Ilmola åsisen och började med sina stycken skjuta, på Flemmingens Rytteri, som myckenheten wansedt, de öförfarna Bønderne snart kringrande, en del nedgjorde och en del fångslade. Här omkommo wid påf 7000 Bønder, af hwilka en del 12 och 12 uti knippor blefwo sammanbundne och under isen doppade och updragne, tills de blefwo på ömkeligit sätt döda; men de förnämste Bønderne blefwo hâlne i fångelse

tiortel lemnade til Hans Krank, Limingo Bøndernas anförare, som för sin klådebonad så när blifwit ihjälslagen.

(g) Werwing Loc. Cit.

gelse. Den förbemänte anföraren Israël Larsson flydde straxt i början af slaget och uppehölt sig länge i skogarne. Flemmingen sköfode sedan Kyra Prästegård, emedan Kyrkoherden därstädes, Simon Slurck upåggat Almogen, det Kyrkoherdarne i Loheda, Carleby (h), Pedersöre och Wirma (i) äfwen gjorde, dem han jemte Bönderna lät til sig föra, med hårda ord tiltalte, straffade dels med hugg och slag, dels tvungade dem at med tänderna bita tegelstenar lösa utur spisen, och förebrådde dem, at de lofwat så nederriswa Abo Slott, släppte dem lösa med starka förmaningar til lydno, lät upraga de af Bönderna begrafna och förut steglade kropparna, samt på nyit ställas på stegel igen (k). När nu således största delen af Österbotns rakaste manskap ömkeligen blef nedsablat, och Umla-ström deras hirsade blod uti sina swala forsar kringflög, de, war hela landet nästan ödelagt och bulret ändteligen ändat.

Utom dessa anförda omständigheter, har man berättelse om 3 andra särstilda träffningar, som i början af detta bullet förelupit emellan Bönderna och Konungens Rytterier, hwilka antingen af brist på nödiga underrättelser från orten, eller ock för deras mindre värde skull, torde blifwit af våra häfda-teknare förbigångne. Den första, som ock warit sielfwa början til hela Klubbefriget skedde i Storbyrå med förposten af Konungens Rytterier, som dragit sig Norr ifrån til de Öddre Sochnarne: den andra straxt der på med hela Rytteriet i Umla på Sandavuori; och den tredje intet långt derefter på Lawast-skogen, der Rytteriet sig förskantsat, alltid med den fördel å Böndernas sida, at deras tiltagsenhet widare läkfade dem at wäga sig å Lawastland, der ifrån de likwål, på sätt som för bemält är, blefwo ändteligen afwiste. Här wid tyckes dock twetydigt, om Böndernas seger

(h) Då war Kyrkoherde i Carleby Caro'us Erici Sursill.

(i) Wirma lærer här böra läsas Wöco, som af Werwing torde wara förskrifwit.

(k) Pag. 336. föli.

ger i berörde träffningar härvidt af deras tappret, eller om Rytteriet, som af Fleming fät befallning, at draga sig tillbaka ei wille gïdra afswarsamt motstånd.

Om den så kallade Poica, Pontu, eller Bengt Pålson påstås allmänt, at han varit hemma från Carleby Sochn, Nistiranda by och Gammalgården, och derföre äfwen Gammalgårds Bengt kallad blifwit. Detta tyckes stridande med det Werwing berättar, honom varit boende i Kyro Sochn; men bägge berättelserna torde så lätteligen kunna förenas, at han varit född och upwuren i Carleby på Gammalgården, och sedan flyttat der ifrån til Kyro.

Anförraren för de Carleby Bönder, som förde Abraham Melchiorson fången til Stockholm, berättas hafwa varit en Bonde ifrån Mustasari Sochn, Stor Nils wid namn, hwilken Zuhlottan igenläst Predikostols bören i Mustasari Kyrkan för Abrahams Catholiska Präst, på det han Zuhlodigen der ei skulle predika; gief der på til Kyrkholm, fånglade Abraham och honom bakbunden i en Gläda förde, som för bemänt är, til Stockholm.

Desa berättelser har i sinnet Herr Rådman Jacob Falander mig gunstigt meddelat, och tyckas med så mycket större fog hafwa här hört anföras, som de utaf hans Faders Fader, Kyrkoherden i Gamle Carleby, Eric Falander, något öfwer 50 år efter Klubbekriget blifwit i Landet samlade, och utom dess års måst öfwerensstämmande med det wäres pålieliga hafda; teknare weta at anföras: Det endaste hwar uti denna berättelse synes stridig, är angående slaget wid Carleby, hwar om föregifwes, det Bengt Pålson varit stiftare til detta Norra Almogens upbrätt; at Abraham Melchiorson redan före detta slaget blifwit bortförd til Stockholm; at detta slag varit det sista af Klubbekriget; at de stridande ei förre än i sena mörkret blifwit skilda, hwardera omwisa om segen; och at ändteligen Bönderna gifwit sig Norr åt: Då man

titwål wet, at Bengt Pålsson för detta Norre Almogens utbrätt redan war i fångelsset död; at Abraham Melchiorsson wid samma slag med sin förberörde Wargsskinspås war närwarande jemte sina 50 Ryttare; at denna träffning ei warit den sista, utan gick näst för det sista blodbad på Ilmola af isen, och ändteligen, at Almogen intet orwis om utgången wände tillbaka från Carleby Norr åt, utan rykte ännu längre fram åt Ilmola.

Som hela detta buler af Böndernas brukade wapn blifwit Klubbekrig kalladt (1), så har jag ei hållit otienligt, at afwen bifoga en ungefärlig ritning på de besynnerligaste klubbor, som til 1715 blifwit på Gamle Carleby Sochns Kyrckohwalf förwarade, efterwerlden til wedermåle: se Fig. A. och B. Til andras ompröfwande lennar jag, om alla sådane klubbor tient til wapn at hugga, slå och bukta med, och om icke en del åtminstone endast blifwit brukade til krigstegn, hålst de til annat tyckas wara nog otienliga. C. och D. äro twänne klubbor, som finnas uti Säämäki Kyrcka, på hwilka min Landsman Herr Henric Wegelius mig lennat ritning.

S. 3.

Asom hela Österbotn fordom dags warit delt allenast uti 2:ne Probsterier (a) så är ock onckeligit, at Gamle Carleby Sochn, uti äldre tider hört under Pedersöre Pastorat (b); emedan Pedersöre och Mustasari Kyrckor, uti hela Österbotn äro de äldsta Moder- eller Hufwud- Kyrckor (c), hwarom en alman berättelse är här i landet;

B

(1) Här om och dylika omständigheter kan läsas hela Förre delen af Disp. Om Klubbekriget i Österbotn.

(a) Diss. de Ostrob. pag. 8. (b) pag. 71. (c) jemför pag. 77. 78. 79 och 86.

det; men när Gamle Carleby Sochn blifwit från Pedersöre söndrad, och när den fät sin egen Kyrkoherde år omist: dock år troligt, at det skedt wid påß År 1467: 8 eller 9, då denna ort äfwen blef nämnd Carleby. Wist år, at under Carleby (d) wid des söndrande från Pedersöre lydde Lohtea, Kelwiå, det som nu kallas Gamle Carleby och Pårös, som nu heter Cronoby: ty År 1780 fingo Lohtea, (e), 1607 Cronoby, der för warit et Capel, som kallades Pårås (f), men Kelwiå 1639 (g). sine egne Kyrkoherdar, och namn af Sochnar för sig sielfwa. Sedermera har Gamle Carleby Sochn blifwit oföndrad.

Så wäl denna ort, som många andra uti Österbotn har twifwels utan warit lydande under Herskaper (h); men hwilka warit ägare, så af denna, som flera Sochnar uti de äldsta tider år en obekant sak: dock tyckes den handskrift, som Herr Kyrkoherden Mathesius uti Disp. de Ostrob. pag. 35 anför gifwa anledning at tro, det Carleby, Pedersöre, och Wöro (i), i Konung GUSTAV den I:as tid lydte under

(d) pag. 72. (e) pag. 66. (f) pag. 72. (g) Pag. 68. (h) pag. 5.

(i) Det wore i mitt tycke wäl wärdt, at wid tilfalle upräkna de gods, byar och Städer i Österbotn, som nästan alla warit förlänte, i Drottning CHRISTINAS tid, til åtskilliga mer, eller mindre förtiente män. Jag hoppas dock, det faller ei den läsaren osmakeligt, som hafwer tycke för gamla sanningar, om jag här något anförer beträffande några byars förlänande i Wöro Sochn; skönt det egenteligen ei hörer til mitt ämne. Herr Cancellie-Rådet ANDERS ANTON VON STIERNMAN, Hwars uttrödeliga sitt uplyst många äldre händelser i wårt Fädernesland, Hwars witterhet, och Hwars makalösa tienster mot det almänna lemna wärdare pennor, än min, öfwerföddigt tilfalle at wisa sin konst, hafwer uti hög gunstig skrifwelse af den 16 nyfwekne Octob. mig följande meddelat i detta ämne.

Riks-Rådet och General Lieutenanten af nfanteriet, GEORG PAIKULL, blef 1651 den 20 Sept. Friherre, och fick då tillika til Friherstap 82 $\frac{1}{2}$ Mantal af efterskrefne byar och gods i Wöro Sochn, nemligen Kaitasari, Oravais, Kimo, Rökijoki, Mätipå, Kostiby, Bergby och

der Knut Fordell. Uti Gamle Carleby Sochn och Witsar by, finnes ännu et hemman, som kallas Fordell, hwilket gifwer anledning at täncka, det här til äfventyrs warit en af de blaga hamnarne, som omtalas, der samma Knut Fordell, antingen ständigt, eller åttinstone wiða tider idkat fidspenckskap med det omliggande landet: detta Fordells hemman är nu wäl ei så belägit, at dit någon sidsfart kunde ske; dock tyckes man af sielswa byns namn Witsar, eller Wibta-sari, på Swenska Ris- eller Spö-Öö, kunna sluta, det samma ort förr warit närmare til watn belägen, hwartil de här ei sällsynta stora uplandningar kunnat bidraga. Med fog synes kunna slutas, at bemänte Fordell warit en mächtig och den tiden mycket betydande man, efter han hade 3 så stora Sochuar under sig. Uti Drottning CHRISTINAS tid war denna Sochn förlänt til det Friherrliga Banerska huset (k), men

B 2

blef

Lomby, med alla der til höriga lågenheter, hus, jord, åker, ång, fog, marek, sidsar, säar, holmar, fisl- och fisserwatn, qwarntar och qwarnställen, samt andra tillagor.

(k) Uti förenämde skrifwelse är mig följande äfwen hög, gunstigaft meddelat.

År 1651 den 20 Nov. när BANERAR blefwo Friherrar fingo de samma dag til Friherckskap efterskrefna Kronones byar i Gamle Carleby Sochn uti Osterbott, nemligen; Liiwåby, Nederwetil, Koustby, Öfwerwetil, Röringsby, Perhäby, Halså, Röttsö, Korpilabti, Wihtsärby, Storby, Säkaby, Kallis-näs, Wänturs-näs, Linnusperå, Longnäs, Wärwilå, Koustar, Kirilabti och Palåby, jemte Gamle Carleby Stad, med all den rättighet, som Friherrar deras Städer i sina Friherradöme besittia: de fingo tillika Konungs Ryttko tionden af alla ofwanbenämde gods och byar, så sem Konungs sakören, samt alla Häradshöfdinge rättigheter, som af dem falla kunna; dock med sådan besked, at de skola låta förskaffa den menige man, som dem således undergiffne äro, Lag och Rätt: desliques skulle de tilfärtia förståndiga Domare, som skulle efter Swea Rikes Lag stipa hwarjom och enom Lag och Rätt. Crimen læse Majestatis, edslöres brott, kätteri, mord, hör, och den som belägrar en ågta mans husfru skulle af Konungen afödmäs.

blef sedan åter för Kronan blott tillhörig ansedd, jemte många andra förlänningar (1).

De märkeligaste öden, som denna Sochn sedermera undergått, hafwa varit måst gemensamma med Staden, dem jag uti Förre delen, § 4 omordat. Jag wil alltså för Korihetens skull ei här nämna, om de spår, som sägas och ännu ses, efter en mordigt fiende; Jag går förbi huru krigsläger förtårt på denna ort all, ja äfwen det uti diupaste Stogar varit undandömt; Jag lemnar obemålt, huru denna Sochn År 1710 måste sakna en stor del af sina invånare, som af en irritad swår pest blefwo döde: jag förtiger den nöd de Åhren 1696 och 97 infallande miswärtår förordsakade; den mistning landet hade af de innom denna tid af hunger döda mer än 500 personer, och flera för hungers skull bortflyttade hushåld har jag ei tillfälle at omtala: Jag säger allenast, at så bistra och tida olyckor öfvergått denna ort, at ingen må undra om hushållningen ännu saknar sin rätta högd. Sannerligen, mindre swårigheter hade hos mångt folk kunnat förordsaka större hinder.

S. 4.

 ochnens Moderkyrcka ligger $\frac{2}{3}$ mil söder om Staden (a), på en högd, som af sit fordna läge ännu kallas Solmsbacka: när den blifwit byggd kan man ei weta, men at den måtte vara mycket gammal, wittnar så wäl, murrens fasthet af grof gråsten, som bristen på all sägen och berättelse om dess ålder: den är 41 alnar lång och 17 bred; dess mur är 9 alnar hög på sidorne, men wäl 18 uti båda gaffarna; har innan til, et högt hwalf, och utånpå et ganska resigt spån:

(1) Dill. de Ostrob. pag. 6.

(a) Det trækfel, som uti Förre delen § 3 sig insmygt, behagar läsaren således ändra: Staden anlades $\frac{1}{8}$ mil Norr om Carleby Sochnkyrcka.

spån-tak utan torn. Uti wästra gafsveln är en sten långt uppe i muren, som man har den sägen om; at den hwar midsonnars natt swettas blod, af ordsak, at här en ofskyldig blifwit aflifwad, den der sagt; Stenarna skola witna om min ofskuld; denna stenen är en half förwitrad Pyrites, som wid hwart infallande slag-regn med wästan wäder färgar watnet och muren med sin jern-rosta. År 1709 och 10 upbygdes på södra sidan om kyrckan et korß, äfwen af gråsten, 19 alnar långt och 10 bredt. Kyrckan är innan til prydd med en stor Altar-tasla i Östra gafsveln, omkring fönstret öfwer Altaret, neder ifrån golfwet, alt up til taket som år 1749 blef giord och på följande sätt utgirad. Öfwerst föreställes Natwar-dens instichelse: på norra sidan om fönstret står Aron i sin Öfwersta-prästa skrud, med röfelse karet i handen och denna under skrift: Ärliga måste Aron ofra altid ena handa offer, och kan icke göra dem fulbordade, som det ofra. Heb. 10: 1. Gent emot på södra sidan om fönstret hänger Frålsaren på korset med denna under skrift: Men med et offer hafwer han ewinnerliga fulkomnat dem, som helige warda. Heb. 10: 14.

Under Aron på södra sidan står Moses med Lagsens taf-lår i handen; har denna underskrift: Förbannad ware den, som icke fulkomnar all denna Lagsens ord. Deut. 27: 26. Gent mot honom på andra sidan står Johannes Döparen pekandes på Frålsaren, med denna öfwer skrift: Si Guds Lamb, som bärt tager världenes synd. Joh. 1: 29, och denna under skrift: Kristus hafwer förlåsat oss från Lagsens förbannelse, då han wardt en förbannelse för oss. Gal. 3: 13.

På selswa Altaret läses på en selswa med förgylta ram-mar, dessa gyldene ord: Jag är lifsens bröd, hwitken som äter mitt kött och dricker min blod han blifwer i mig och jag i honom. Joh: 6: 48, 56. Altaret är klädt

med rödt Sammet, hwar på äro sydda bokstäfverna J. J. E. M. inbundna, och årsalet 1683.

Under Altaret har Kyrckan en hwalfd sten källare. På norra sidan i Choret är en liten Lächtare, som fordna tider blifwit ämnad för et Orgel-wäref och år 1640 tillika med Kyrcklo hwalwet, Prediko-stolen och Choret blifwit målad, uti Kyrckloherdens Nicolai Galles tid, men sedermera 1749 om lagad, samt med wacker målning utzirad. På norra sidan om Choret, är en Sacristia af sten, som år 1699 til ganska rumtill utwidgades. Straxt wid Sacristi dören är ingången til Prediko-stolen, hwilken af Kyrckloherden Schepperus år 1622 wid hans ankomst från Sverige år öfwerhämtad, men sedermera år 1749 til största delen förnyad och ommålad. I wästra ändan af Kyrckan blef en stor Lächtare, så för män, som för qvinnor i Probsten Kiemmers tid upbyggd och jirligen målad.

I Kyrckan hänga 4 Lius=Cronor af Mefing. 1:a i Choret med 12 lius pipår, och denna påskrift. Denna Crona är för årad til Gamle Carleby Kyrcka af *Gabriel Liunge son*; af somnade den 22 Aug. begrafwen den 3 Oct. 1652. 2:a Cronan har 16 pipår och denna påskrift. *Erasmus L. Biörekman* och hans hustru *Brita Joh.* Dotter Präst hafwer denna Crona förärdt til Gamle Carleby Sochne Kyrcka, öfwer des graf Anno 1695. Den 3:die hänger framför stora Lächtaren, och har denna påskrift. *H. Johan. Ulvik.* Pro-west. über. Ingermanland. Frau. *Elskin. Erasmus.* Dochter. Anno. 1632. Den 4:de hänger uti Ny-Kyrckan (så kallas det til bygda korset) och har 6 pipår.

På Altaret, Prediko-stols=krantsen, i Sacristian och wid Präst bänken finnas wackra lius=armar utom 17 på wäggarna hänggande lius=plåtar, alt af Mefing. Wid Communion brukas en wacker Silfwer Kanna, en stor öfwer alt för guld Ratck, patén och oblat=aff af Silfwer, samt en Måshaka af rödt rostigt Sammet, med Crucifix af Guld=galon.

Gräf

Grasfwar finnas här följande med graf-stenar täckta. I Choret ligger en Kosteligen uthuggen sten med jern-ringar i alla 4 hörn, har denna påskrift: Tänkt på mig Gud til det bästa, i en Crants mittpå stenen ses dessa bokstäfwer; J. C. W. och H. C. D. samt dessa orden; jag hafwer hört dina bön, och sedt dina tårar. På stora gången ligger en graf-sten med denna påskrift. Denna grafsten och lågerstad, heter Råd- och förnåme Wälachtad Sandels-man Johan Erichson Präst och hans kära Sustru, S. Eisa Mats dotter Tost och deras rätta arfwingar til: Anno 1677. Mittpå stenen uti en Crants står et timglas på en dödstalla, under hwilcken twenne ben ligga i korb, och under krantsen följande rim:

Se Grant på denna Sten,
Swad Krants och Timglas tyder,
Strart för dig sielf til meen,
At sådant om dig lyder,
När du, som rösen Crants,
Må wäl här i werlden siter,
Snart kommer en annan dants,
Döds ställan blic du liker.

Längre neder åt stora dören ligger och en grafsten på stora gången, med mindre läslig påskrift. Under dören til nya korb set ligger en grafsten, hwarpå läses följande: Här under ligger begrafwen sal. Anders Myrich, fordom Borgare i Gamle Carleby Stad, med sin kära Sustru, S. Clara Mats dotter Tost, och deras lifs-arfwingar: 1677. Omkring stenen finnes desse ord; Wandringsman lär här rät blifwa död, at den som för din synd blef död, må frälfa dig från ewig död, och mätta silt med Himmelst bröd. Uti ena hörnet står et Timglas, under orden: Irreparabile tempus. Uti andra hörnet läses dessa ord; Si sapias, öfwer et hierta med öga mitt uti. I tredie hörnet ligger om skiffet och tårarna i korb, med dessa orden: *Prævaricationis premium.* I fier-

fjerde hörnet är en siff lista ut huggen, jemte orden; *Ultima
linea rerum.*

På östra gäfwelen hänger Herr Majorens Daniel Barons adeliga wapen, med följande påskrift: Kongl. Maj:ts Trostienare och Major af des Österbotniska Regemente til fot, Wälborne Serren, Herr *Simon Daniel Baron.* har för sin Konung och Sädernesland troligen settat och utståt många swåra *Travallier* i sält och *Ataqver*, besynnerligen År 1700 den 20 Aug. då han af Ryssen blef fången och 18 wekors tid stückad i jern och boijor, tils han för medelst Kongl. Maj:ts lyckeliga wapen blef förläfsad; så som ock at han 1704 der på åter blef wed *Narvens* öfswergång fången och där under hållen i samsälte 18 års tid. Afled den 7. Oct. 1732 uppå 60 års ålder och här begrafwen; hwarföre och des esterlämnade Sögtårade kära Waka Wälborne Fru *Helena Baron* lätit detta til sin saliga Serres wälförtienta heder och äminnelse, samt Serrens hus til prydnad upsätta, som stedde *Stockholmen* den 1 Junii 1736. Widlyftigare beskrifning om hans försäder och lefwerne finnes här i Kyrcks boken.

Uppå Kyrckogården står en åtta kantig ben-borg hwar på läses följande:

Du usla menstio barn, som wärldsens wäg skal wandra,
Betändt din dödlighet, och si nu här för andra,
Dit stånd, din höghet, och hwad mehr för sälhets namn
Dig werlden bildat in: här fins en fattig bonde,
Så lika hwila med, den är af högre stände,
Den uslas, rikas ben, de ha här alt en hamn. År 1701.

Kyrckogården är omgifwen med en fast sten mur, som är kall-slagen och försedd med tieradt spån-stak.

Norr om Kyrckan, utom Kyrcks gårds plancket står en wacker Klock-stapel, med 3 wäl klängande klockor uti: Den största af dem är 2 goda alnar i Diameter, wäger 6 Skep.
12 Lipp.

12 Liff. 19 $\frac{1}{2}$ Marc, på hwißens Gödra sida läses följande:
*Anno MDCXXV. Hac campana templi ruralis Veteris Carlebyen-
 sum, in boenia orientali primum fusa est, Pastore D:o Jacobo
 Matthai Scheppero, Consule Canuto Henrici, Judice Gabriele
 Pauli, Conauctore reddituum Carolo Jona. A:o MDCCXIV ob
 hostilem Moscovitarum impetum patrios lares per 7 annos re-
 liquit, donec reddita patrie pace dulcissima in pristinum lo-
 cum migravit.*

Vår du mitt Göda liud med dina öron hörer,
 Bed GUD, at Han dig då til teswand bättring förer.

På Norra sidan står: *A:o MDCCXXXVII de novo ite-
 rum ob absonum ingratumque sonum Holmie funditur, Past. Mag.
 Carolo Gustavo Werandro, Sacell. Primario & seniore ministerii
 D:o Henrico Røring, Sacell. D:o Matthia Pazelio, Sacell. in We-
 stit. D:o Jacobo Forselio, Rectore Schole Civitatis Cand. Phil.
 Abrahamo Thavonio, Adjuncto ministerii & Collega Mag. Erico
 Kulberg, Uplando.*

Wil du troligt G:Rkan byrcka,

Laga at du blir Sans Byrcka,

Omkring brädden står: Bestält genom Handelsmannen och Byrckas Rådöt Herr Christopher Carlbon, och gulten af Gerhard Mejer.

Medlersta Klokan är en aln och 11 tum i diameter, och har dessa påskrifter: *Guten i Stockholm af Jacob Birman, A:o 1689. Past. M. Isaacus Erici Falander, Commistri D. Christoph. Cartenius, D. Daniel Matth. Grandel, Pedag. D. Ernestus Grandel.* Jag glädes i det mig sagt är, wi stole gå in i G:Rkans hus, *Psal. 122.*

Lilla Klokan är en aln och 8 tum i diameter, har dessa Inscriptioner: *Gloria in Excelsis DEO! Sub imperio Augustissimi Regis FRIDERICI I, Past. Ecclesie G. Carlebyensis Mag. Andrea Kiemmer, sub cura & administratione Domini Jacobi Falandri, sculpta a Gerb. Mejer, Holmie A:o MDCCXXXI.*

Kom o Mensta hör jag ropar, och uphäfver högt mitt
Ljud!

Kom låt of med frögd tilhopa låf hembara wärom
GUD!

Tacka Sonem allan tid, Som är of båd huld och blid.

Uti Kyrckan förvaras ättilliga Kongl. Förordningar, af hvilka jag de äldsta wil allenast nämna: Konung MAGNI Emeks Förordning om Präste-rättigheternas utgörande, af år 1335, in originali med Secretet under, som jag pag. 3 Förra Delen mig återoppat. Konung GUSTAV den 1:s Bref, om Cronans och Prästens tionde, gifwit i Stockholm die Jacobi Apostoli A:o D:ni 1530: öfwen af den 27 Maji A:o 1538: än ett bref gifwit Swartlö, Lögddagen efter heliga Torsdagen A:o 1534: ännu Domini Michælis Olai Präste-bref på Wäro gjeld, gifwit af Kongl. Slotet, Stockholm den 23 Sept. 1542. Konung JOHAN den III:dies Bref, om tionden, skrifwit på Kongl. Slotet Stågeborg den 27 Sept. 1572: Konung GUSTAV ADOLPHS Bref, om Prästerättigheterna i gemen, och i synnerhet, om Wederlag och Winsäds betalande, efter den ordning, som Kamars-Räden upfatt, underskifwit och förseglat af den 6 Junii 1613; där uti Församlingarna till gges, som följer:

	Wederlag		Winsäd.		Wederlag		Winsäd.		Wederlag		W.	
	§.	§.	§.	§.	§.	§.	§.	§.	§.	§.	§.	§.
Kemi Sochn	16	5	Calajoki S.	20	8	Ilmola S.	8	8				
Ijo Sochn	18	9	Lct. eå S.	20	8	Laihala S.	12	4				
Uhlea Sochn	16	4	Carleby S.	20	8	Alastaro S.	12	4				
Uhlea Trakt f.	16	4	Cronoby S.	16	4	Kyrå Sochn	12	8				
Lieringö S.	16	8	Pedersöre S.	8	10	Mustafari S.	24	10				
Carlö Sochn	12	2	Nycarleby f.	12	8	Malax S.	16	4				
Salo Sochn	20	8	Wäro Sochn	12	14	Narpis S.	16	8				
Pyhäjoki S.	20	8	Lappo S.	8	4	Lapfjerd S.	16	4				

Sans Åteson. Nils Andersf. Bror Andersf. J. Otteson.

Uti Kyrcbokoten finnes följande Kyrcboherdars namn på detta sätt upptrefna:

1. D. Olaus.
2. D. Sigfridus.
3. D. Bartholomæus.
4. D. Martinus.
5. D. Thomas.
6. D. Canutus.
7. D. Martinus.
8. D. Jacobus.
9. D. Ericus.
10. D. Hagvinus, egit Pastorem 8 annis.
11. D. Olaus, creatus Pastor 1570.
12. D. Carolus Erici Sursill, creatus Pastor 1582, underskrifvit Upsala Nöte 1593.
13. D. Jacobus Matthai Scopperus, Pastor creatus 1622.
14. D. Ericus Nicolai Galle, Smolandus, blef Pastor 1637.
15. D. Ericus Matthia Falander, Pastoratum adiit Anno 1655, postquam Aboæ Templi Cath. dralis Oeconomus per quadriennium & antea Ecclesiæ Svecanæ Diaconus per 12 annos, pie in Dom. expiravit 1672 d. 25 Decemb. sub concione matutina, Dalecarlus natione.
16. D. M. Isaacus Erici Falander, Pastor creatus 1673, deinde Præpositus 1692, abdomivit 1693 d. 13 Maji.
17. D. M. Andreas Petrus, S. S. Theol. Prof. & Pastor in Nädendahl, a Regia Majestate hic Pastor constitutus, supremum obiit diem in Augusto 1694 Ecclesia in G. Carleby nunquam revisa
18. D. Jacobus Westzyntbius, Regiis literis in Mariæstad datis 1694, Pastor G. Carlebyensis confirmatus, obiit 1702 d. 15 Novembr.
19. D. Mag Jacobus Falander, Erici filius, Isaaci frater, Past. & Præp. Cronobyensis, Past. Carlebyensis const. 1703. obiit in Aprilii 1720 Moscovita ad huc imperante.
20. Mag. Andreas Kiemmer, antea Rector Scholæ Wafensis, A:o 1721 Pastor constitutus, A:o 1734 demortuus.
21. Mag Carl Gustav Werander, förr Regements Pastor i Österbott, förordnad Pastor i G. Carleby 1736, Probst A:o 1744, transporterad til Ahl- och Sim- tuna Pastorat i Westmanland.

22. *Jacobus Chydenius*, Kosamoensium & Lapponiæ Ki-
mientiam per 12 annos Pastor, G. Carlebyensium Pastor
constitutus Anno 1746.

Nu warande Capellanerne äro, Herr Mag. och Vice
Pastoren *Martin Feitzius*, och Herr *Nils Snelman*: Söchnens
Medhjelpare är Herr Mag. *Joh. Tengström*.

Det ä-dsta Capell, som ännu hörer under Gamle Carle-
by, är Öfwerwetil, 5 mil från Moderkyrkan belägit.
Namnet härstammar af Finka ordet, wetelå, som betyder
tunn, eller blåt, för de här besinteliga blöta färre och mosar.
Det första Capell bygdes af trä År 1639, wid stranden af
Wetil-å, men efter det war för trångt, bygdes et annat år
1679, som ännu står, är innan til rätt wäl zirat och öfwer
alt måladt med åtskilliga minnesspråk på wäggarne: År 1750
bygdes här en wacker ny Sacrifia, och 1751 köptes en wacker
Altartassa. Bland den öfriga Kyrkans skrud finnes här äfwen
en förgylt Kalk och patén samt oblat-ast af Silfwer. Guds-
tienstien föråttas af en ständigt här boende Capellan, som af
detta Capel gjalds inwånare uppehålles. Ei flere än 4 Capel-
laner hafwa här ännu warit; nemligen 1. D. *Marijerskius*,
2. D. *Raumannus*, 3. D. *Elias Forselius*, och nu 4. Des Son
Herr *Jacob Forselius*, som för sin goda insikt, i synnerhet
i Grundspråken förtienar särdeles beröm.

Det andra Capellet är en wacker Korkkyrka af trä,
som blef med Hans Kongl. Maj:ts Nådige tillståndelse bygd
År 1751 på Hällsbacken i Tjederwetilby af samma bys Åboer
35 til antalet, hwilka bebo något öfwer 8 mantal, utan nå-
gon hjelp af Collector, eller andra sammanskott. 1752 köp-
te de en Klocka af 18 Liss. wigt, med inscription: *Gabriel*
Murich. 1753 köpte de en Måshaka af rödt Sammet, med
Silfwer Korb på ryggen och Gaton omkring staderna. Kyr-
kogården är kringgifwen med stennur i 8 kant. Gudstienstien
föråttas hwarje Sönd och Helge dag af en här ständigt
boen

boende Präst, nu warande den första, min Broder Mag. Anders Chydenius, som af detta Capelgålds invånare uppehålles.

Kallakari är et almånt Fiskeställe, som ligger långt i sjön gent mot Calajoki Sochn, och hörer så wida under Gamle Carleby, som Rektor Scholæ derstädes besörjer om Gudsstiensten, så länge Fisket warar. (b) Här finnes ock en liten Klocka med denna påskrift:

Jag kallar Golt i Kalla hamn,
At falla GUD med Bön i samn.

På andra sidan står, Förård af Rådman Jacob Falander.

S. 5.

 Som ingen belägenhet, jordmån, eller naturens ställning finnes, som ensam kan tjena til menniskornas alla behof och tarfver, utan några, antingen af naturen sielf, eller Konsten gjorda omskiften, så finnes och nästan ingen ort, der ei flere sådana omskiften äro; ju flere omskiften, ju fördelaktigare, beqwämligare och nödsammare skattas et land. Uti sådana fördelars utdelande har dock naturen varit mot den ena frifkostigare, än mot den andra: Gamle Carleby har sannerligen uti detta byte ei lemnats lettlost; ty har naturen någorstädes röit sin Herres godhet, wisshet och almakt, så är det wisserligen här skedt. Flera omskiften, som tjena menniskoflägret til nytta, nöje och beqwämlichkeit är här öfwerflödd på. Huru högt bör ei den förmån skattas, som invånarena hafwa af det tilstötande hafwet? hwilket ei allenast lemnar dem ymnog Fisk af flere slag, utan giör äfwen de röresser, som nödtorsten fordrar beqwämliche och fördelaktige. Ei består detta land blott af skallota berg och backar, ei af wida sko-

gar och hiffeliga ädemarcker, ei af en torr och ofrukttsam jord, ei af idel käre och sumpar; utan på alt sådant är här en jämn, artig och rätt behagelig blandning. Berg finnes här, men ei stora och många; Stenbackar äro här, men ei skallota och nakna, utan de måst bärande åkrar, mellan hvilka man ser gröna ängar, skogvurna lunder och blomsterrika dällder, dem små flytande och forlande bäckar förhvis genomfåra, och lika som sammanslåta sig, då de wid sina utfall, de susande strömmar under hastens fräsande och trofsande böljor måste förgrömma. Wid stranderna stå Ålskogar, som likna de tåc-kaste klypta lunder och med sin i vatnet mångfått blänkande och dalkranda skugga lifligen afmåla de timliga nöjens skiften och obeständighet. Genom denna ort löper i synnerhet en Elf, som kallas Stor- eller Metel-ån, äfwen Gamle Carleby Elf, hvilken wid sitt utlopp i Hafvet delar sig i tvänne grenar, som omsamma en stor Ö, kallad Röttsön, hwarpå en by af flere gårdar och samma namn är belägen. Här idlas et fördelaktigt, i synnerhet 3d-fiske, hvarj. Wår. De små försar och fall, som finnas uti denna Elf tjena landet med de der inrättade många, så wäl Midel som Sägqvarnar: måsta delen de smärre åar och bäckar, som, så wäl från de här uppe i landet belägna större och mindre träsk och insidar, som mosar och källor hafwa sit ursprung, samla sit watur i denna elf; hwaraf hånder, at den neder wid utloppet blifwer större och waturrikare. Om Wåren är wattufloden och isgången i denna åå ofta så stark, at de wid stranden belägne åkrar och ängar, samt öfwer ån bygda broar mycket skadas. Denna elfs undersökning förrättad af Landtmätaren Herr Jac. Joh. Wikar wil jag här införa et kort utdrag af, på det des beskaffuhet nogare må skönjas, samt de fördelar, som genom des rensning kunna winnas.

Från Verhå gård nederåt förekomma först träsk af 2 och 3 sammans diuplet, hvilka äro med slätmosa på flere

ställen uppfylde. Denna mossa samlas på wisa rum och jemte gamla rutna trån wäres tillsammans, som ses på mosan emellan Saynäjalampi och Perhä träsk, samt hindrar mycket båtfarten.

N:o 1 Kainokoski, en kort fors af 9 tums fall: sedan möter en liten grymma af 3 tols fall, derpå 3 å 4 alns diup åå.

N:o 2, 3, 4, 5, 6, med flera alt til N:o 70, en stor mängd med större och mindre, diupare och grundare forsar, doch ingen brunt, göra alla 70 tillsammans ei mera än 229 alnars 18 tols och 11 liniers perpendicularert fall. Wid utlopet är elfwen bredast och grundast, så at diupaste ådran har allena $\frac{1}{2}$ och $\frac{3}{4}$ alns wath: när Wärfloden är finnas doch, så här, som annorstäds öfwerflödigt wath. Sedan förestås elfwens upgräfning och ränfning, genom hwilket följande fördelar skulle landet tilfå. Fisket uti ån skulle blifwa fördelaktigare, då wathet uti de många, til samma elf fallande bäckar ei blefwe af rutna trån och stockar, samt annat stöle tiltäpt och updämt. De sankt ångarna wid åå stranderna skulle blifwa torrare och härligare, samt mycket oländig marell kunde komma i Cultur. Åker grödan wore säkrare för köld och rosta, som ofta så skadar den, at barcken af trån och Trifolii rötter utur lårt (a) måste tiena til iuwånarenas föda. Om de berg, som här finnas, och hienligt Herr Bergs Commissariens Lars Hermens til Bonden Luomala lemnade atest säkerligen hålla någorlunda rift

(a) Med Tr:o om läser här ei förstås någon ört, som uti Flora Svecica hafwer det namnet, N:o 611, 12 eller andra alt til 619, emedan man aldri hört, at den rot blifwit nyttjad til bröd: ei heller *Menthanthes* 163, som hos Norrlänningarna dertil skal tiena (se Flo. Occ.) och af somliga blifwit kallad *Trifolium aquaticum*; utan håldre *Calla palustris*, 744, som här blifwit til bröd brukad och kallas mes, på Finnska wekka. Jag lemnar hwar omåldug at döma, om ei Landtmätarena, som oftast fardas i skogar och marker, kunde och borde med större alsnare winlägga sig om örtakänningen, emedan de hafwa bättre tillfälle än någon annan ämbetsman i Riket, at gagna denna högst nyttiga wetenskap.

rikt Sjöfver blefve med Grufvor försedda, wore nödigt, at en segelsled öppnades genom landet, til Sawastehus län och Päjänä, som är möjlig; då forlön för spanmålen til Österbotns Städer ei blefve så dyr som nu, när forlön för en tunna betales med en tunna spanmål. Desutom kunde ännu Sawastebönderna om Hösten få tillfälle, at affätta sitt smör, som i brist på salt ei behöfde fara illa. Vid Perhäby, 14 mil från Gamle Carleby Stad projekteras en marknadsplats, dit så wäl landswäg, som sjöfart, lå från Gamle Carleby Stad, som Sawastland wore möjlig. Der kunde Sawastebönderna försälja sin slaktboskap, som ännu samma Höst kunde från Gamle Carleby Stad öfverleppas til Stockholm. Til slut wises möjligheten, at utmed Gamle Carleby elfs strand inrätta en sådan landswäg, alt til Perhäby, at de i elfwen efter rensningen brukeliga lastpråmar, eller båtar kunde med hästar framföras.

Huru uddigt och högst nyttigt Communications wärckets i stånd sättiande i Finland är, så för hela Riket, som i synnerhet för Finlands öfwerbyggare finner hwar estertänksam; möjligheten ses blott af föregående Gamle Carleby elfs undersökning, som doch är af de minst waturika och segelbara strömmar i detta land: men wärckställigheten deraf återstår ännu: altså saknar almånheten ännu de fördelar, som landets läge gifwer tillfälle til; genom hwilkas nyttjande det usla folket kunde få någon lust och apmuntran, som så länge nästan aldeles warit förqwasde och i misning af det lif, som en fri handels rörelse på en ort förordsakar.

S. 6.

Bredmänen är uti denna Sochn åttfittig. Backarna och höglänte ställen, der Landtmannen nästan endast har sina Åkrar äro ganska steniiga: Sedan de större stena

narna äro undanryjde, så långt neder, som Mogen går, och til åkrens gårdande, eller ommurande använde, så består, den til bårande tienliga Jorden, af en med Klapursten blandad svart = mylla, som mångastådes äfwen är blandad med grof sand. Många backar finnas här äfwen, som under den öfwersta mull = och stenblandade skorpan, bestå af gås = jord eller = lera, den ock ibland finnes på de lägre slätterna. Den låglånta marcken består måstedels af lera, dels samre, dels båt = tre; finare och gröfre sand är ej heller sällsynt. De åkrar, som här äro uptagne på stenbackar, äro nog bårande, samt äga framför låga åkrar ganska stort företräde; så at Landt = mannen med största fördel nyttiar sina låga åkrar til ång, och är så trågen at upbryta ny åker på stenbackarne, at de Folck = rikaste gårdarne, måst hwart år öka sin åker med halft Tun = neland, eller mera: Utsädet är altså ganska skiljaktigt, efter Mantalen; ty det kommer ej an på Mantalets storlek, utan huru litigt, och med huru mycket Folck Bonden arbetat: der af hån timer, at $\frac{1}{2}$ Mantal kan hafwa så stort utsäde, som helt. Flere, som tro sig äga kundskap och ärfarenhet uti åkers bruket wet jag wäl, hwilka hålla för en omöjelighet, at så = dane, bårande jord minst lika stenbackar kunna med så stor winning, som doch wärckeligen sker, nyttias til åker; men jag försäkrar, at om de sågo denna Sochns åkrar, den på dem anlagda kostnad, och den förman, som stenbackar dock fram = för låglånt och stenlös jord äga, så skulle de finna sig, åt = minstone i denna omständighet, ännu wara öförfarna. Många hemman finnas här, som för 20 eller 30 år knapt kunnat fö = da 5 eller 6 Personer, då Brödet med stamp eller barck ut = spåddes, der nu 20 Personer wäl kunna föda sig, med rent Rågbröd, och tör hån timer äfwen ärligen förvitra någon Span = mål: så stor fördel är genom stenbackars upbrukande wun = nen. Med sättet at således upbruka stenbackar, behöfwer jag ej nu syflosätta mig, emedan nyligen hos Herr Directeuren

Merckell genom trycket utkommit *Beskrifning*, på det här wanliga sätt, at upodla stenbackar. Den första, som började härstädes at myttia steniga backar till åker, war asiedne Kyrkoföherden i Gamle Carleby, Ericus Matthia Falander, Dalecarlus, som lefwat för, wid pass, 100 år sedan: Honom är Gamle Carleby tack skyldig för den genom Steniga backars nyttjande wunna ej ringa fördel.

Åkern stötes här i Sochnen tämmeliga wäl, i synnerhet i den nedre delen, men de öfwerste Byarna, som gränsa till Sawastland äro mindre lyckeliga åkerbrukare, dels af okunghet, dels ock Landets mindre tienliga belägenhet; hwarföre de och äro minst förmögna. Med plöjande och harfswande wet Landtman i sinom tid bruka sin åker, men dikandet och åkrens ryggande äro på deras stenbackar ej alltid nödiga; Doch brukas dikande, i synnerhet, der något jämt ställe på backan finnes; och uti dälberna upkastas långa och breda diken, allt efter tillfälligheterna, upfylles med sten, öfwer täckes med gransris, och öfwerst så mycket mull, at plojen kan gå ohindrad.

Åkern brukas af somlige i 2, och andra 3 delar; de förre hafwa ärligen hela ena hälften i trade, och besåa den andra, näst ena halsparten med Råg, andra med Korn; de sednare, som dela åkern i 3 delar, besåa en 2:die del med Råg, andra med Korn, och lemna den 3:die i trade: Den som har tillgång på nog gödsel står sig wäl med det sednare, men det förra är i widrigt fall fördelaktigare: Den delen af åkern, som man si ger ligga i trade, eller hwiila, brukas dock och plöjes, så ofta nödigt är, at förtaga ogräsets rotande, men besåås intet.

Landtmannens här brukeliga åkerredskap äro för deras åkrar ganska tienliga, i synnerhet plojen, som uti Sverige och en del af Finland är owanlig, samt uti Herr Mag. M. Pazelii wakra *Anmärkingar*, wid åker och ångs stötseln i Österbotn, finnes afsritad. Harfswen är intet skild från den allmän-

männast brukeliga: Sladdar och wälstar äro här mindre nödiga, ty jorden är näst desutom sin och mör.

De här brukeliga sädes=slag, äro förnämligast Råg och Korn, samt få städes såås några Kappar Sommar=Hwete och gråa Ärtor. Rågen såås i början af Augusti Månad, doch af somliga tidigare, somliga sednare, men ju tidigare, desto glesare; och Kornet uti Maji Månad, alt som wären är tidig eller sen: Skördetiden är äfwen efter wäderleken öfwiß. Rågen triffwes bäst på backar, doch ej, i symmet torra somrar, på mycket sluttande och spissiga kullar, så at då en låglant åker lönar sin brukare, som wanligast är, med 10:de eller 15:de kornet, b.w. en stenbacka 20= högst 30= falt; men Kornet blifwer nog ofta skadat af torcka, och gifwer fallan öfwer 7:de högst 10:de kornet. Denna stora skillnad mellan Rågens och Kornets drägtighet, bör til stor del tillskrifwas Rågens glesa och tunna såände; ty den åker, som allmänt besås med 7 eller 8 Tunnor Korn får rikeligit utaf 3 eller 3½ Tunna Råg: Doch såå äfwen här en del sin Råg förtätt, och få derföre kamas wid samma olägenheter, som största delen af Finland; nemligen, at de fallan få öfwer 10:de eller 12:te kornet, mista ofta sin gansta tåta brädd under winteren, och få helt små, så wäl Säd, som Är; Då deremot de, som såå Rågen tunt, när årswårren annars wäl triffwes, få fågna sig om Hösten af grofwa och stunda korn, samt frediga, långa och säd=fulla Är: Så dan wältrefwen Säd är Landmannen mån om, at efter några år til utsäde sig af andra tilbyta, emedan han tror, at om åkren länge såås med des egna aftastning, så wanlåftas Säden och blir sämre.

Man har åkern ej blifwit så föwft, at Bonden ej wät hinnet med at den sköta; ty der mycket folk warit at uptaga åker, der är ock nog folk at sköta den samma.

Blödseln, som faller, så wid Stall, som Ladu=gårdar, äres här ej med annat, än det bås, som wid Kreaturens fo-

Drande öfwer = blifwer, förpilles, och med giödseln kommer at blandas; hwilken måstedels kastas uti höggar wid Gå = huset, och ligger under bar Himmel, tils den, dels om hösten, dels om wären på åkren utföres: Doch brukar en del, der giödsningen är ringa, at upkasta och på åkren slåpa kår = jord.

All Säd skäres här med Hand = skärer, bindes i band, större, eller mindre, alt som hwar och en behagar, sättes sedan i skylar, som med några band täckes, bäres från åkren i Rijan, torckas och tröskas.

Måstadelen Bönder hafwa flere Ri = byggnader, af hwilka hwar och en består af en Loga, en Lada och en Rijja, som ej ringa bidrager til årswärtens snara uttröskande, och Sädens bewarande för unkenhet och róta; så at jag aldrig hört någon klaga öfwer sådant, om Säden står aldrig så länge, så framt den ej wid några tilfällen blifwit fuktad. At halmen af rijandet blifwer för Boskapen otienligare och osmakeligare, kan jag med ingen erfarenhet bestyrcka, utan tror, at den rijade halmen smakar och bekommer den Boskap, som derwid blifwit wand, lika wäl, som den orijade halmen dem, som derwid äro wand; ej heller finner jag huru wöken, eller rijandet kan görå halmen för Boskapen smakligare, än den orijade.

Til åker tienliga stenbackar finnas här ännu til öfwer flöd, fast ej allestädes när til Gårdarne, dem Landtmätarena uti sina resningar under den 2:dra, 3:die, och de sämste den 4:de graden uptaga; doch hoppas man, at inman kort glesare finna sådan jord ohäfdad.

Inbyggarenas åkrar ligga dels wid små tröst, åar och bäckar, dels i skogar, i anseende hwartil de äro föga säkre för nattfrost, som ibland redan Midsommars = tiden, i synnerhet i öfre delen af Sochnen, der mera skog finnes, förastkar den späda grödan.

Skogens brist har til största delen redan inkränckt det förr här öfliga swedjande, besynnerligen i den nedre delen af Soch-

Söchner, men öfwer byggarena, som än hafwa någon skog öffrig bruka det ännu, skönt deras grannars exempel bordt öfvertygga dem, om påföljden der af, som är den, at de redan sakna skog, ei allenast til timmer, utan ock til bränse; men om de än wåga sig någon gång at försökia swediandet, wisar jorden sig så råtwis, för sin fordna omilda medfart, at hon knapt nu mera gifwer dem sitt utfäde tillbaka. Det skadeliga kytandet, som flerstädes i Finland giordt många stora slätter aldeles onyttiga och kår lika, är här aldeles intet i bruk.

Kål skötes här, nästan allena af Ståndspersoner, doch ei med särdeles framgång, hwilket mera härrör af wanrykt och misans, än jordens olämpelighet för denna wårt; ty både i År och i Fiol har en Trågårdsmästare, den min far från Stockholm förskrifwit, fät här så god kål, som i Sverige: Samma Trågårdsmästare har öfwen på min fars bekostnad här börjat anlägga en Trågård, af fruktbarande trår, som här är en aldeles ny inrättning; huru det lyckas skal tiden wisa, än har man fullt hopp. Köks- krydder sköta Ståndspersoner allena, uti små krydd-täppor. Roswor såas här måst på nygräfte land, (så kallas nyligen uptagna Steybackar) doch ei til någon myckenhet; de trifwas wåta År bäst. Hälften af Bönderna hafwa ris- humlegårdar, men så sköta, at knapt någon mins sina förtäder hafwa omtalat, när de äro omsatte, eller putsade, utan endast då och då giödda; så at, om de rått bleswe sköta och kupade, wore landets winning af dem ögonfkenlig. Årfarenheten intygat, at Lin här ei skulle wantrifwas, allenast Landtmannen wille såå det, men Hampan är temmeligen almån, som doch ei kan förnyttas, utan håldre inköpes. Tobak såå ganste få, den de nyttia til rökande, sedan bladen äro något swettade.

Denna jemte de nästliggande Sochner af Österbotn äro almånt kände för goda återbrukare, skönt de än föga mera

winnit, än at de, som för 30 År almånt wore truongna, at blanda sit bröd med furebark, stumpad halm och mes (Fin-
narnas wanliga nödspis) nu kunna hålla sig rent bröd, fast
än folkets antal dageligen tiltagit: doch hoppas man, at de-
ras oförtrutta sit, anwänd på de skallota stenbackarna, som
borde tiena deras grannar til efterdöme, lärer med tiden,
åtminstone til en del, swara det, som nu ärligen för spannmål
går til utslänningen.

Som uti § 5 sagt är, skadas åkrar och ångar genom is-
gången och Wårskuden, ty af Åkren bortføres all lös mull,
så at bara stengrunden ligger qwar, och ångarna öfverhålljes
med sand, som både hindrar gräsvarthen och Slotterkar-
lens lifa.

Åkren gårdas här ei, som mångastådes i Sawastland, in-
om samma stängsel med Ången, utan alltid särskildt, wäl til
hälften med stennurar, som äro måst $3\frac{1}{2}$ alns högal, samt
wid pass af samma tioklek.

Den spannmål, som Landtmannen kan föryttra, hwarcken
behöfwer, eller kan med större fördel annorstådes föryttras, än
uti Gamle Carleby Stad, der den sednare tiden gullit 16,
18, 20, högst 24 Daler Tunnan.

§. 7.

Enna ort hafwer medelmåttiga Ångar, som ärligen ber-
gas, men aldrig giödas eller trädas, på det gräset
kunde fälla sitt frö; hwaraf händer, at de ärligen
minska warthen, blifwa mäs- lupne och tyckas således nalckas
sin undergång. Det skulle synnerligen löna mödan, at halst
hwart 20:de År giöda sina Ångar, åtminstone med granris,
hwilket wore det bästa sätt at utrota, den på Ångarna skä-
deliga biörmåsan, som här redan är giordt försök med; då
hoy-

hoppas man at hälften af de Ängar, som nu höra under et hemman, kunde föda flere kreatur, än nu de stora och widlöf-
liga, men doch magra och mäs-lupna Ängarna. Kårr, må-
sar och uplandningar på siöstränderna, samt åbräddar, jemte
ålerlindor, består nu inbyggarens måsta äng af; derföre fin-
nes och föga andra hårdwalls Ängar, än de äldsta uplandnin-
garna, åbräddarna och åker-lindorna, men emedan Landman-
nen, som förr är sagt winlagt, sig om åkerbruket, har han
sunnit, sedan giödseln börjat tryta, som man plögar såga,
at Ängen är Åkrens moder, och derföre äfwen börjat täncka
på des förökande, men föga förbättrande.

Ängen ökes här i synnerhet på 4 sätt. 1:mo genom up-
landningar wid siöstränderna, dem Landmannen ei wida-
re bekymrar sig med, än at han, det naturen giordt trenligt
til Äng, instänger, hägnar och nyttiar. 2:o genom små och
grunda träcks uttappande, uti hwilka Fissen ei öfwer Wintren
kan behålla lifwet: sådana Ängar kunna blifwa så mycket
waraktigare och fördelaktigare, som de med dammar kunde af
Wärwatnet giödas. Et sådant prof är här giordt med et
träsk uti Neder-wetilby, som kallas Jolcka, och på 3 eller 4
År uti höwärt så tiltagit, at de ställen, som aldrig förr blif-
wit slagna nu kasta af sig 60 eller 70 Winterlaf, utom såf-
til så stor myckenhet, at alt ei kan bergas: man har hopp,
at samma träsk, om med uttappandet fortfares innan kort tid
kan wåra några hundrade laf hö. 3:o har man begynt med
wåta mosars uttorkande, på samma sätt, och med samma
framgång. 4:o Finnes här ännu til stort öfverflöd, sådana
gran-kårr, som redan af dagelig årfarenhet ses wåra de bästa
Ängsämnen, och af idoga händer brukas dertil, at allenast
innom en by är tillgång på dem, wål til 100 Ladu-land, som
wånta på oförtrutna händers ans, inman de kunna gagna si-
na ågare.

Hö-bärgningen tillgår här på det sätt, at slätter-larlarna gå alla, så många de äro, efter hwar andra, dem Qwinfolket följer och det aflagna höet samlar med refforna, samt i strängar utbreder; när det torckats, hop-reffas det, uti så stora sätan eller höggar, som et hion förmår uti en lång dertill giord widia, kallad swega, derifrån bära til närmaste Ängslada, der det inpackas och förwaras. Der Ängarna äro mycket sancka, brukar både slätter-larlen och den som reffar, uti fötren fastbinda der til af trä giorda skidor, med hwilla de ei utan särdeles besvär gå.

När regnaktig wäderlek infaller bärgnings tiden, så sker så här, som annorstädes stor skada, och om något sätt kunde finnas, at torcka höet i sådan wäderlek, wore det mera än mycket wårdt: i så fatta omständigheter brukar wäl Landtmannen här, at utbreda gräset kring om wäggarna, uti ladan; men detta sätt at torcka är dock ganska otillräckeligt.)

Beteshagar äro här fåga brukeliga, utan bostapen går gemenligen uti skogar, på slätter, backar, dällder och karr, alt som de behaga och wid hwar By hafwa lägligt, samt följas måste dels af et Wall-hion. Neder wid Sidstranden är Bostapen ganska begärliga efter de wårter, eller gräs-slag, som wåra på nya uplandningar och hafwa någon salismat, deraf de må ganska wäl; derföre gnaga de ock på stränderna ofta, som man tycker bara jorden, skönt de straxt brede wid hafwa tillräckeligare bete.

S. 8.

Äsom på denna ort ej finnas några skogar eller marker, som äro delta Inbyggarena, Byarna, ja ej altid Sochnarna emellan, så finnas här ej heller några afskilda Krono-Härads- eller Sochne-Allmänningar. Alt på denna ort förr varit stora och tätta skogar, är bekantare, än at dertill bewis behöfdes; men at skogs-öddandet sednare tiden mångfalt
 Digt,

dig, jag må säga fäseligen tiltagit, är blott deraf klart, at mera näppeligen något törwed fås närmare än 2 eller 3, såg och hus timmer 4 eller 5 men stormårks trån 7, 8 eller 10 mil uppe i landet. Öfver skogs ödandet klagas så allmänt, at man må ledsna wid, at höra och läsa så många klage wisor; men då dermed doch ingen ledsnad at öda skogen kan winnas, så är deröfwer ännu för litet klagat. Under! at så många witre mäns förestälningar och skrifter, en dagelig ärfarenhet, som med egen skada är förknippad, Öfverhetens förbud och det allmännas ögonskenliga misstrefnad, icke kan något uträtta, til en så nödig waras ömmare handterande och medfart.

Öfverheten har medelst påbud, om swediandets och tidru = tilwårkningens instränckande, samt stormårksstråus befredande, m. m. öfverstöddigt wist sin ömhet för skogen; men beklageligen, hwad är dermed uträttat? ja söga kan och uträttas, så länge en obetänkt egennytta mera aktas, än Öfverhetens stadgar, somsyfta på det allmännas wäl. De af vår ömsinta Öfverhet tagna hålsosamma steg, uträttade i början så mycket, at en del började minska sitt skogs hygge, men andra, i synnerhet de förmögnare, låto aldeles intet affträcka sig, utan trodde sig just nu wara gifwit tilfälle, at nyttia skogen, efter egen wilja, utan intrång af andra. De mindre förmögne kunde ei heller tåla, at skogen, dem til nackdel, för deras ögon blef nedhuggen, och de med sin lydno endast riktade sina dryga och tiltagsna grannar; utan angrepo jennwål skogen med fullt alfware. Så wäl Öfverhetens stadgar, som wederbörandes slit wid deras handhafwande äro högst berödmwärda; men som den hålsosammaste lag och strängaste uppsikt doch aldrig kan aldeles förhindra des öfverträdande, så har ei heller alt misbruk wid skogens nyttjande ännu kunnat hämmas. Jag wil här forteligen anföra de färnämsta sätten, på denna ort, at öda ut skogen. Den ödes rimo genom mycken onödig hus = bygnad; ty på de minsta hemman stå åtminstone 20 Rum under tak, men på

på de större wäl 30 eller 40, utom hólador på ångarna; då likwäl 15 eller 20 hus wore tilräckeliga för det folkrikaste hushåll: Således finge åtminstone 15 rumis timmer, näsiver, takwed, m. m. för hwar gård besparas, och om jag allenast wille räkna hwarthus, af de öfwerflödiga, til 20 Daler Kopparmynt (fast det sämsta derföre nåppeligen kan fås) gör det doch för Gamla Carleby Sochn, som består af 270 Hemman, eller Rökkr 81000 Daler Kopparmynt. 2:o med öfwerflödig Fartngs bygnad, som til nyligare tider här bdfwit idkad; hwarwid de största trån måste stupa, för en enda rot, som doch tör blifwa onyttiga sedan den nogare undersöktes, och jemte bolen uti skogen förutnar, utan at det ringaste gagna någon: detta skogsöddande har doch, så wäl sielfwa ömsjeligheten, som uti förra delen pag. 32 sagt är, som och Höga Wederbörandes anstalter tämmeligen inifrånkt. 3:o med sivediande, som ännu brukas, der obränd och til sivediande tienlig skogsmarck finnes, hwarom uti 6 § redan är ordad. 4:o med de uti Gamle Carleby elf befintliga 11 Sägqwarnar, som med et dubbelt blad säga, de bästa 70 eller 80, de sämre 20 eller 30 tolstet i weckan, då watnet är tilräckeligt; men inga af dem gå hela året. En Bonde af de största skogs ödare i Öfwerwetil Capelgård faller endast för sin del årligen 6 = 7 = eller 800 sägstockar, hwaraf åtminstone 200 tolstet bräder kunna sägas, de mindre skogsödare 2 eller 300 stäcker hwar, några falla åter somliga År aldeles inga; så at, om iag tager det minsta, så finnas här 150 Bänder, som årligen falla sägtimmer, låt wara allenast 150 stockar hwar, så sägas likwäl i denna Sochn 22500 stockar årligen, men på 10 År 225000, på hwilken tid nåppeligen något tråd huñit blifwa tienligit til sägtimer, af dem, som förre woro för små, om de åsiven för katande til tieruwed blifwit förskonte, hwilket doch så mycket mindre står at wänta, som fullwourna sägtimret ofta måste fylla den brist, man har på tieru åmnen. 5:o med tierubränneri, som ännu ei tilbörligen kunnat blifwa inifrånkt; skönt den försattning af wår ömsinta Öfwerhet är giord

gjord, at allenast wist antal tierutunnor får ärligen tillwäntas, af hwar Bonde, efter des ågande mantal; nemligen, 12 på 1, 6 på $\frac{1}{2}$, och så vidare, samt at alt så mycket ricktigare måtte tillgå lemnas til hwar Bonde en billet, hwarpå i Tullarne anteknas, huru många tunnor Bonden infört och försålt. Af alt detta, som anført är kan noggsamt ses, huru nödigt det är, at sådant skogsöddande, ju förr des håldre förekommes, så länge någon skog ännu är öfrig.

Så länge egennytta, en nästan obotelig swårighet wid alla hälsosamma inrätningars wärkställande, är så almån, som af föregående kan ses, är nödigt, at så förknippa det almånas wäl med hvars och ens enskilt wälfärd, at då det senare sökes, winnes äfwen nödvändigt det förra; åtminstone, at det almånna ei skadas, då det enskilda eftersträfwas. Skogens ömmare medfart, en för det almånna högstnödig sak, kan swårigen winnas, utan genom des delning, alla hemman, eller åboer emellan. Med skogens delning emellan byarna är föga, eller aldeles intet uträttadt; ty såsom de förmögnare och folkräkare nu föröfwa wäld på hela Sochnens skog, och lika som tåfla om förtråde uti des härjande, så skulle och ske på byns samsålte skog: den förmögnare skulle söka at nyttia skogen, innan den fattigare hinser til: Men om hwar Bonde ägde sin skog enskilt, och skogen jemte åker och ång wid hemmannes klyfning blefwe delt åboerna emellan, så wore hwar och en twungen, at så handtera sin skog, som han derwid finner sin fördel. Til en sådan skogarnas delning tyckes Landtmätarena wara af öfwerheten ämnade: Och emedan de uti hwart Län wanliga woro til så widlöftigt arbete otillräckeliga, har des ömma omsorg för Finlands wäl öft deras antal med 20 så kallade, Commissions Landtmätare. Högstönkeligit, at så så berömligit utsyfte derigenom kunde winnas, och wårt ökända Finland blefwe til sitt lynne mera bekant; som doch efter alt utseende nåppeligen, inom flere Åra - Hundrade står at wänta.

S. 9.

Så denna ort äro Hästarna medelmåttiga, så till storlet, som styrcka, nyttias nästan allena till förslor och åkrens brukande, samt sätta i anseende till sin dyrhet Bonden ofta utur stånd, at tilbörligen häfda sitt Hemman, när de wantrifwas. Nästan omöjeligit är, at hos gemene man utrota den ogrundade tancka de allmänt hysa, om Orars otienlighet, både till åkerbruk och förslor framskaffande, som är så inrotad, at en Bondedrång håller för största nesa, at drifwa en Oxe. Utstillige Ståndspersoner, hafwa både med ord och efterdömmne sökt fåfångt at förlägga sådant. Orars nytta wid förslor framskaffande är så handgripelig, i anseende både till samre foders dugelighet, köttets åtelighet, prisetts billighet och hudens brukelighet, (hwar emot Hästhudarna sällan, eller aldrig nyttias) at jag skattar onödigt derom widlyftigare orda; Dnskar allenast, at våra Bønder säge sin egen fördel deraf. Det allmänna Kostlaget här i Landet är ej godt, men kunde dock mycket förbättras, dels genom bättre Åfwels införsel, dels och genom den förra Åfwelns förädlande: Det förra har Rådsmannen Herr Jacob Falander, på sitt Hemman, Saka lahti benämndt, wiss prof af, med en Hålländsk Tiur, den han sig förskaffat; det senare winnes, om Kalfwarne, som efter största Tiurar och bästa Miölk=Kor falla, upfödas med söt Miölk, längre tid, än wanligit är, ej släppes till Tiur förr än 3 eller 4 års gamla, och fodras öfwer Wintrarna med godt Hd. Fast än en så upfödd Ko ej ännu är jämn=god med de Hålländska, uti miölklandet, står sådant dock uti 3:die eller 4:de afkomman ofelbart at hoppas, då alla efter hwarandra ägt samma ans och föda. Boskaps=stötelsen, jemte åkerbruket räknas bland de förnämsta Landtmännens näringar i denna Sochn; ty här finnas helt, halft, och tör hända mindre Mantals=Boer, som äga 20 eller 25 miölkande Kor, utom annan Boskap; Doch förtyttra de fö-

ga af Ladugårds afkastningar, utan nyttia måsta de-
 af i sina Hushåll.

Största delen af Inbyggarens Får äro ännu grof-
 af den allmänna Finska arten; Doch är redan berömlig början
 gjord, med finylligare Fårs framalstrande, genom dels Engels-
 ska, dels Spanska Baggars införsel. Landet har wät i all-
 mänhet haft den olyckan, at de Finska Fären welat wantrif-
 was; man är ännu ej säker, antingen det härde af wanryckt,
 eller otientligt bete: Doch har den finylligare arten ej ännu
 röjt någon särdeles wantrefnad. Här finnas Bønder, som af
 egen afwel och slögd kunna klåda sig redan med klåde, som kan
 wårderas lika med 15 eller 18 Dalers Klåden. Uti Färens ans-
 fattas ännu mycket; doch hoppas man, at Landtmannen med
 större afswar winlågger sig om deras tilbörliga ryckt, sedan han
 så handgripeligen finner sin egen fördel der wid.

Ewin-Kreaturen födas här med meff, ej utan särdeles
 fördel, hwar om nedan före widare skal handlas, hwilka Krea-
 tur, samt Høns ej äro aldeles allmänna.

§. 10.

Inga Diur-fången idkas här med afsware, doch fångas
 Björnar uppe i Sochne-skatan; som ej gärna trifwas
 i den sfoglösa nedre delen. Om hösten når litet Snö
 fallit uplöka Björn-Karlarne Björns-fiät, och sedan de dem
 funnit gödra en stor lof, lik en cirkel, at den tractt dit Diuret
 gåt, och den så wid, at inga fiät mera gåt utom den samma;
 sedan gå de alt mindre och mindre cirklar, eller lofwar, tils de
 ändteligen utmärcka et wist rum, der Diuret tagit winter-
 qwar-
 ter; der öfwerfalla de det om wåren, då Snön är störst, och
 med Pry, Spint eller Bøffa, antingen med, eller utan Hundars
 tilhielp stäcka des dagar.

Uppå i märcken (så kallas den öfre delen af Soehnen) fångas åfwen Bill: Renar med Spiut, eller Bøfcor, blått tillfälligt wis och til ringa antal. En stor del af dessa Renar, som här fållas och kallas willa, äro ej annat än Lapparnas tamda Renar, som om somrarna kommit genom sällskap med de willa at lämna sin fosterbygd, det deras märckta och skurna öron in tyga, m. m. som på dem kan märckas skiljaktigt ifrån de willa.

Wargar fångas här ganska litet, så at deras stora antal derigenom föga minskas, hwarfdre de ock, så Winter, som Sommar, i synnerhet wid södstranden, der mindre snö är, göra stor skada.

Andra Diursång wet man här ei stort af, utan hwad af slump kan hånda. Både Sid: och Skogsfoglar finnas här, men deras fånge är så beskaffat, at det föga, eller aldeles intet gagnar; ty fogeln fångas med skjutande, som skrämer och landts förwisar honom til de orter, der han oskrämd och i större ro får tilbringa sin tid och öka sit släkte; ja under stelfwa lektiden, då hon borde i synnerhet befredas, fångas hon som håftigast, hwaras händer, at leken blir genom några skott til hela Året förskingrad. Snator och fållor brukas Sommar och Höst, de kunde i sinom tid wara tilläteliga, om ei folkbristen wore stor, samt angelågnare syflor blefwe försummade. Nu talar en beklagelig årfärenhet, at alla, som winlagt sig om dessa näringar blifwit utfattige och brödlöse, i synnerhet de, som åstas med skytteri; ty deras tidspilla och omkostnader på krut, kulor och böfcor äro wiså, men fångat är så owist, at om det än, då lyckeligast är, betalar utläggningen, betalas doch dagswårcken aldrig, som dermed förspillas.

S. II.

Så fångas här i Soehnen af åtskilliga slag, så uti Salt: sjön, som Storån, samt andra små träsk och bäckar uppe i Landet, doch ei til särdeles myckenhet. Skår: böndren, som

som hëra under Gamle Carleby (a) hafwa til nyligare tider skött Fiskeriet, som sin förnämsta och nästan endaste näring, men emedan den födo-grenen ei mero är tillräckelig, hafwa de minskat sitt Fiske och begynt med Åkerbruket, som mera tycktes löna mödan; de af dem, som äro slitiga Fiskare och församma Åkerbruket hafwa med plats sin utkomst. En del af Bönderna ligga några weckor om Sommaren uti Fiske antingen wid Kalla-kari, Rensdgrundet, eller Tanckar; der fånga de med skötar, så mycket Strömming, som i deras hushåld ätgår, för hända de ibland äfwen kunna något föryrta. Uti de här befintliga många små bäckar, samt i Storån hafwer för warit fördelaktigare Fiske. Uppe i landet finnas ännu små Fiskrika Insöar, hvilka dock snart kunna utfiskas, om ei mätta dermed hålles. De almännaste Fiskslagen finnas här; men Rudor allenast uti de närmast til Saltjön belägna träsk, längre up i landet äro de sällsynta, och längst uppe finnas aldeles intet: här af tyckes man sannolikt kunna gisa, det denna Fisk, som wäl ei almdant fångas i Saltjön, torde der dock finnas (b) och hafwa derifrån efter de små uti Saltjön fallande bäckar hulpt sig up til dessa Dammar; eller at den är här aldeles fremmande och blifwit planterad. Uppe i Sochnestatan finnes efter Böndernas berättelse en orwanlig Fisk, den de på Finska kalla Sultawa; skal wara likast Braven, dock något liusare til färgen, har svartblåa ögon och hårdare fjäll, än Siken, är från 6, til 9 tumms lång, från 3 til 5 tumms bred och mindre smalkig at äta.

S. 12.

H Hålsö-Brunnar och Mineral-watn har man på denna ort ingen underrätelse, skönt de wid nogare grannsning torde finnas; men Saltpeter är här sednare tider af Cronan kokat, somligastädes med nog god fördel, alt efter

ter

(a) Se Förra Delen S 2. (b) Med säkerhet wet man, det Rudor blifwit utur Hafwet uptagne i Luvia, som ligger 2 mil från Björneborg.

ter jordmånenes beskaffenhet; om nödig dikning ei saknades, och Saltpeter-lador blefwe invrättade, är troligit, at Saltpetersin-derier här med stor fördel kunde idkas.

Kalk finnes här i lösa stenar, i synnerhet wid Kelwiå gräns-
sen, men af det gråa slaget, så at den blott til murning kan nyt-
tias; doch är i denna Sochn intet Kalkbränneri, utan i Kelwiå
är et sådant nyligen invrättadt.

Tegel slås af Bönderna, i synnerhet de närmast til Sta-
den Boende, så mycket, som til murning i Staden och Sochn
nå åtgår, men föga takpannor. Det gamla tider här slagna
Teglet finner man almänt vara starkare och waraktigare, än
det, som nu slås, men om det härrör af bättre lera, förrre slit
och insickt uti denna handtering, eller något annat kan ei med
wisshet säga. 100 Tegel sälhas här gemenligen för 2 Daler 16,
eller 24 Ore.

S. 13.

Fnga Grufwor eller Sten-brott finnas i detta Land; men om
tilfälle til sådana lemnar flere omständigheten godt hopp.
Gamla sagor swärfwa här bland folket; om några Berg
uppe i marcken, som skola hålla Silfwer, af hwilcka en Guld-
smed för lång tid tillbaka guttit Silfwerkannor; hwarföre en
Bonde, benämd Känså Hans, samlat de bästa stuffer han tykt
och med dem rest til Stockholm, i mening, at dem för Bergs-
Collegio upwisa, men på wägen har hela hans skatt af Stads-
boarna, dem han fölgde med blifwit mot Gråstenar bortbytta.
Detta är en sägen, som hwar och en får tro, så mycket har
will; men at här med större alfware blifwit tänckt på en Jern-
grufwa, i synnerhet af afledne Håradshöfdingen O. E. Törn-
stedt, wisar hans originela, til en Bonde lemnade Försäkrings-
skrift, så lydande: Så som ärlige och bestedelige Nämde-
man, Mats Tomasson Skog hafwer underskrefwen gifwit
underrättelse och anwisning, på et Jernstreck, belägit i Gamle
Carleby Sochn och Nederwettill by, hwilket jag i SKR-
rans

rans Tamm sinnad är at uptaga och i fullkomlig gång bringa; Alltså har jag til en hederlig årtientslo och ihogkommelse härmed welat försäkra bemålte Mats Tomason Skog och dess arswingar, at han skal hafwa at undsa Et tusende Daler Kopparmynt, då detta Wårt kommer i fullkomlig gång, och det befinnes blifwa beständigt, hwaremot jag hoppas honom nu i förstone stola bemålte arbete och Wårt wara befordderlig.

Brahestad den 29 Julii A:o 1726.

O. E. Törnstedt.

Berget Seiska, der detta Järnstreck skulle finnas är belägit i och en ferdedels mil från Rederwettil Capell Kyrka. Emedan här mig wärlägen ingen skärning är giord, så kan ei weta af hwad beskaffenhet Berget är längre uder. Af detta Seiska Berg har Herr Kyrkoherden Pazelius låtit bryta en Telgstens art, Ollaris, som är nog fin och glatt; Hwar af åro några Tobakspipor förfärdigade, men om deraf finnes någon nyckenhet, och om den afwen kunde nyttias til Brytor, m. m. sådant, är jag ei underättad om.

S. 14.

Si forrhet wil jag anföra de örter och wårter, som Landtmännen här wet at, antingen uti hushållningen eller medicin nyttia.

Convalaria Flora S. 273. almindt kallad Liliun Convalium; man wet här, at medelst Blommornas läggand: uti klarpannan gifwa Brenwinet angenäm lukt och smak.

Ranuncius, på Swenska Allgräs, kallas här Wiscommarsblomma, F. S. 458, på Finska Karakankucka, plockas, torckas och nyttias på wärelande leder, sedan örten uti litet rent watten är upkokad; man wet afwen bruka den i stället för Spanst fluga.

Achillea F. S. 705 kallas här Gurstiblomma afwen Backhumla, Blommorna brukas i Brånwinstpannan, och i drickat, at giöra Öl, som man warr stupar af.

Trifolium kallas här Wäpelgräs, på Finska Apitas F. S. 612. Blommorna plockas och kokas uti gammalt Smör, som silas genom en duk; när det stelnar blir det hårdt och gult som wax, samt lägges på sår, som plåster, är ganska gode, helar och bewarar såret för död-kött.

Calla palustris kallas här Mes, på Finska Webla F. S. 744. är uder förra öfreden mycket brukad til bröd, som betant är; men nu allmäst at giöda Swin kreatur med. Der det wäxer när in til gårdarna äta Swinen det ganska gärna om Sommaren, och må deraf så wäl, at

de föga äro magrare än grödda. Dese Creatur, som til Winter föda be-
höfwa Spannmål och Dylkt, som blifwer nog dyrt för en hushållare fö-
des här af en del med bara Mef, som är ganska lätt at få, der det
i myckenhet växer; Om Hösten slås det af och så wätt, som det utur
kärret hämtas, lägges emellan pålar, hwilka äro 2 och en half alns hö-
ga, slagne ned uti marken, lika som uti en cirkels omkrets af, wid på
2 alnars diameter, der det fryser ut stora klumpar: de dragas hem om
Wintren och lemnas SwinCreaturen til födo. De må här af ganska
wäl, blifwa frod: wuxne och sakna ei annat winterfödo.

Abies, Gean, F. S. 789 på Finska Kus; des toppar afhugne bru-
ka somlige i klarpannan, at giöra Bränninet bittert. Af Wönderna äro
ock försök giorda, at bränna Brännin af bara Granris, hwilket blifwit
huggit och på wanligt sätt tilredt: Brännin hafwa de fått, men huru
godt och huru mycket wet jag ei. Des öfrige nyttor i hushållningen
äro almäna.

Juniperas, Len, F. S. 724. på Finska Katawa; växer ei här så stor
som i Sverige: deraf brännes Oja, Oleum empyreumaticum, som bru-
kas mot inwärtas sunkdomar, i synnerhet Rödsof. Wären blandas
ibland Bränninsämnet; af idel här brännes äfwen Brännin; deraf fås
den sköna Endårs olian, des Oleum essentielle, och Endårs Spiritus, som
i Brännin, ser några inwärtas ansköder intages.

Betula, Bidock, F. S. 776. på Finska Koiwu; med barken färgas
rödbrun, är en stark och genomträngande färg, så at den utan tillsats
af Alun färgar Gampa och Liu, som i den tokade lagen indoppas; ge-
nom tillsats af Alun färgas med löfwen gult.

Aloys, Abl, F. S. 775. på Finska Leppä; med lagen af des bark wet
man här färga Brunt och med tillsats af Victriol swärta linne, men med
tillsats af en fin, svart ässa, som utu kär tages färga ylle svart.

Lycopodium, Jemna, på Finska Kelda F. S. 860. wet man äfwen
här, at genom tillsats af Bidoklöf och Alun färga gult der med, sergen
blir wacker och waraktig.

Gallium, på Finska Matara; finnes här, doch fåses des rötter från
Calajoki, som gifwa en wacker nästan Carmolin-Röd färg, se Wet. 29.
Handl. för 1742 pag. 21.

Salix, Wide, på Finska Paju F. S. 805. des bark är af några bru-
kad för fråsan, så at deraf är tilredd en decoct, hwaraf Patienten intagit.
Denna cur är funnen nog lofveram mot fråsan, men har förorsakat es-
terat en stark swulnad i kroppen, som doch af des vinsfränka och swar-
samma nyttjande torde härdrä.

Myrica, Strandporck F. S. 817. är äfwen här brukad fordom för
Eunla, lägges för sin starka lukt ännu ibland drickat och brennin.

Humulus, Humla F. S. 818. utom des almenna bruk i dricka, nyttias ibland des sielckar, i brist på Hampa, til grössta slit-plagg: Däste sielckar nyttias til samma behof.

Rubas, Sällon, på Finska Water, Maramet, eller Sadermat, F. S. 408. båren knodas tillsammans med kornmid, bakas och gräddas, eller torkas, samt när olet är tunnat hänges et stycke af Hallonkakan uti dricka, som gifver en ganska angenäm smak och luft.

Följande har Herr Commministern Jacob Forsenius, i Öfvermelil mig gunstigt meddelat, uti detta ämne.

Achillea F. S. 795. på Swenska Källeka, Finska Sata lehti, deraf tilreda somliga plåster. Angelica, på Finska Putki 234. brukas för osundt wäder: Polypodium, Stensöta, på Finska Mesijuri för bröstvärk: Daphne, Källarhalsbår, på Finska Näsinän marjat, 311, för magref: Malört, Embår, Tällstrunt, Veronica, och Linaxa för förbing. Med Poryla, Wintergröna 330 och humla, badda somliga med stor nytta småsande och wärckande leder. På rosen bindes ofokad hampa, jest och sönderstött tegel sten. Plantago Groblad, på Finska Kautalehti, 122, bindes på öfna sår; men så äro, som weta tilreda deraf, äfwen som af Vaccinium, Tranbår, på Finska Karpalo, 315, ögonwatt. En del färgar rödt med Lyfimachia, Rebeckebräs 166 eller 67.

S. 15.

¶ I Gamle Carleby Sochn äro födda, döda och wigda på 4 år, som följer: Folkets talrikhet befunts.

År	Födda	Döda	Wigda	År	Manl.	Qwinkl.	Summa.
1749	213	150	33	1749	1438	1607	3045
1750	215	130	51	1750	1495	1647	3152
1751	226	169	29	1751	1500	1689	3189
1752	233	170	26				

Följande är mig gunstigt meddelat af Herr Befälningssman Lars Brunell. Summa på behållne Rödor i Gamle Carleby Sochn, sedan Torpare, Handwårckare och inhyses hion äro afdragne.

År	Rödor	Rödor i Döjarna (a)	År	Manl.	Manl i Döjarna (a)
1725	166	16	1725	103 $\frac{3}{4}$	10 $\frac{1}{4}$
1737	198	21	1737	105 $\frac{1}{4}$	10 $\frac{1}{4}$
1753	243	27	1753	106	10 $\frac{1}{4}$
Sum-					

(a) Här märckes, hwad i Förre Delen S. 2. om Långön och Knifson sagt är, som enligt Jordboken höra til Cronoby Sochn.

Summa på Kronans två tredjedelar af			Summa på Personerna uti Man-	
Tionden.			tals - Längderna.	
För År	Tunnor	Kappor	För År	Personer
1725	85	21	1725	395
1737	104	10	1737	704
1753	150	///	1753	1117
Summa på G. Carlaby Sochns utskylder för 1753.			G. mt.	Dal. öre pr.
Ordinarie Landt - Räkntor			=	=
Riksdags Bewillningar			=	=
Båtsmans - penning. för 50 Soldat - rotar à 3½ Dal.			=	=
Monderings - Penningar			=	=
Soldate Löner för 50 Rotar, à 10 Daler			=	=
144	Tunnor Rånte - och Giärdes - Spannmål		=	=
	à 6 Daler, efter 1753 års Marekgång		=	=
150	Tunnor Tionde Spannmål, à 6 Daler		=	=
			Summa -	6908 13 8

Uti Gamle Carlaby Sochn finnas inga Konungs - Gårdar eller Säter, utan alla äro Bondehemman, och nästan allmänt af åboerna bördade.

Gårdarne, som måskedels bebos af Bönder, äro så väl bygda, at man så städes finner så allmänt väl bygda Bondegårdar. Inbyggarna äro allmännaast snygge och rentige i sina Hus och Kläder, upltre, muntre och lifaktige, arbetsamme, ganska handslöge, i synnerhet i det, som Sniekare, arbete kallas, läraktige, at antaga sådana förslager, hwar af de spä sig någon botnad, förståndige, böffige, som af en Bonde kan fordras beleswade och til en del tämmeligen wälmående.

Här med Åttar jag nu min Läsare Afhandlingen om Gamle Carlaby, och utbeder mig ditt wilda omdöme. Opåmint finner jag här många bristfälligheter, utan at nu kunna förbättra dem. Alla, som uti olika åmnen utgifwa något, i synnerhet i des egna Swenska drägte, underkastat sig flere tadelfulla domar, än någon annan, och oftast deras, som minst äro skickliga, at i sådana mål fälla mogna omdömen: Sådant finner jag wäl, men, langt ifrån at det skulle orwa mig, gidr min innerliga wälmening med detta mitt arbete, och den lufswa plikt, som jag efter mina omständigheter, mot min Fosterbygd fått fullgöra mig så tilfyllest, at jag gärna unnar tadlaren sitt nöje.

G. N. N.

651XX20 651XX20

Gammaldrag

2f

Sull = SPECIALERNES EXTRACTER,

Sfver

The förnämste Landt-PRODUCTER,

Swar med Handeln fortsattes

Från

Gamle Carleby Stad.

Åhr	Sull & ödh		Sv.	Gårn och Smide		Saff.	Er.	Saff.	Er.	Saff.	Er.	Saff.	Er.	Saff.	Er.	Saff.	Er.
	Accis Sull	Ödh		Sv.	Er.												
1744	2073	19	5	235	15	1355	8	429	7	301	22	176	4	99	$\frac{7}{8}$	3	
1745	2464	6	3	258	///	1068	11	1277	///	820	1	179	24	7	$\frac{1}{8}$	$5\frac{3}{8}$	
1746	2139	23	4	136	///	1052	3	747	26	527	27	73	2	109	$\frac{1}{2}$	$4\frac{3}{4}$	
1747	2258	13	4	83	///	1022	11	846	29	780	21	62	16	16	$\frac{1}{2}$	$2\frac{1}{2}$	
1748	3472	13	5	107	///	1447	4	1011	14	640	5	127	4	107	$\frac{5}{8}$	$8\frac{1}{2}$	
1749	2614	1	5	128	///	1006	7	708	8	429	10	24	22	76	$\frac{3}{8}$	$6\frac{7}{8}$	
1750	3392	24	5	39	8	970	8	1254	23	679	2	334	8	144	$\frac{1}{4}$	$9\frac{1}{2}$	

D. Damp.		Ein Bar.		Obachtat Ein		Statt		Ort		Eort Stiff		Eald		Eort Sticht		Kappat		Eande			
Eisp.		Eisp.		Eisp.		Eisp.		Eisp.		Eisp.		Eisp.		Eisp.		Eisp.		Eisp.		Eisp.	
1744	1187	16	139	9	13	10	10	91	15	13 $\frac{1}{2}$	13 $\frac{1}{4}$	34 $\frac{3}{4}$	34 $\frac{3}{4}$	8	8	152 $\frac{1}{2}$	152 $\frac{1}{2}$	472 $\frac{1}{2}$	472 $\frac{1}{2}$	254 $\frac{1}{2}$	254 $\frac{1}{2}$
1745	1841	15	160	173	5	196	4	95	4	95 $\frac{1}{4}$	95 $\frac{1}{4}$	68 $\frac{1}{2}$	68 $\frac{1}{2}$	55	55	472 $\frac{1}{2}$	472 $\frac{1}{2}$	254 $\frac{1}{2}$	254 $\frac{1}{2}$	254 $\frac{1}{2}$	254 $\frac{1}{2}$
1746	1395	173	5	116	14	265	10	173	10	173 $\frac{1}{4}$	173 $\frac{1}{4}$	49 $\frac{1}{2}$	49 $\frac{1}{2}$	41 $\frac{3}{4}$	41 $\frac{3}{4}$	254 $\frac{1}{2}$	254 $\frac{1}{2}$	254 $\frac{1}{2}$	254 $\frac{1}{2}$	254 $\frac{1}{2}$	254 $\frac{1}{2}$
1747	1518	2	96	10	94	8	254	10	33	33 $\frac{3}{4}$	33 $\frac{3}{4}$	49 $\frac{3}{4}$	49 $\frac{3}{4}$	33	340	340	340	340	340	340	340
1748	1762	5	91	8	117	10	202	2	122	122 $\frac{1}{2}$	122 $\frac{1}{2}$	62 $\frac{3}{4}$	62 $\frac{3}{4}$	45	423 $\frac{3}{4}$	423 $\frac{3}{4}$	423 $\frac{3}{4}$	423 $\frac{3}{4}$	423 $\frac{3}{4}$	423 $\frac{3}{4}$	423 $\frac{3}{4}$
1749	1950	12	53	19	121	5	160	4	82	82 $\frac{1}{2}$	82 $\frac{1}{2}$	52 $\frac{3}{4}$	52 $\frac{3}{4}$	46 $\frac{3}{4}$	420 $\frac{1}{2}$	420 $\frac{1}{2}$	420 $\frac{1}{2}$	76 $\frac{1}{2}$	188	20	20
1750	2792	15	33	178	14	401	12	118	10	118 $\frac{1}{2}$	118 $\frac{1}{2}$	61 $\frac{3}{4}$	61 $\frac{3}{4}$	82	382 $\frac{3}{4}$	382 $\frac{3}{4}$	382 $\frac{3}{4}$	382 $\frac{3}{4}$	382 $\frac{3}{4}$	382 $\frac{3}{4}$	382 $\frac{3}{4}$

Bräder		Dumla		Rafhoer		Stochmil		Obachtat Dampa	
Eisp.		Eisp.		Eisp.		Eisp.		Eisp.	
1744	802	255	36 $\frac{7}{10}$	291 $\frac{1}{4}$	1268	162	42 $\frac{1}{10}$	1	9
1745	333	89 $\frac{1}{2}$	383	112 $\frac{1}{10}$	2467	119 $\frac{1}{2}$	34 $\frac{1}{10}$	1	2
1746	251	96	456	64 $\frac{1}{10}$	1390	72	59 $\frac{1}{2}$	2	2
1747	391	252 $\frac{1}{2}$	520	53 $\frac{1}{4}$	1735	39 $\frac{1}{2}$	74 $\frac{3}{4}$	2	3
1748	901	125 $\frac{1}{2}$	447	61 $\frac{1}{10}$	1416	40 $\frac{1}{2}$	46	3	1
1749	888	138	490	47	1001	17	80 $\frac{1}{10}$	4	4
1750	560	337 $\frac{1}{2}$	413	92 $\frac{1}{10}$	3432	21	55 $\frac{1}{10}$	6	7

	Sjunde	Sjätte	Sjunde	Sjunde	Sjunde	Sjunde	Sjunde	Sjunde	Sjunde	Sjunde	Bred		Sv.		Sjunde	Sjunde
											Sammar.	Åsar	Sammar.	Åsar		
1744	32	129	67	32	33	123	3	2	420 ^{3/4}	698	205	28	1 ^{1/2}	2095		
1745	5	26	187	130	42	28	2	12	41	3	326 ^{1/2}	886 ^{1/2}	163	88	7	232
1746	56	88	73	39	47	28	10	10	31	3	339	1068 ^{1/2}	164 ^{1/2}	73 ^{3/4}	7 ^{1/2}	306 ^{1/2}
1747	64	174	110	45	73	48	28	17	16	3	294	1567	292	229	24	810
1748	45	172	132	97	85	31	3	23	9	4	290 ^{1/2}	1320	131	476	49 ^{1/2}	48
1749	62	124	184	93	116	42	32	28	9	2	326	1091	100	336	26	90
1750	4	96	85	39	145	79	1	14	2	6	196 ^{1/2}	1774	155	481	57	90

Samle Carleby den 30. Maji 1751.

Sv. Ol. Nordeem.

Anmärningar.

STi denna Tabell äro uptagne, ej allenast de warot, som utsteppas, utan äfwen alt det, som uti Staden och til des förnödenheter åtgåt, samt en del, som icke ens utsteppas: så utsteppas här ifrån;

- 1:o Ingen Spannmål; ej heller
- 2:o Bostap, eller Hästar och deras Goder.
- 3:o Jern och des Smide antommer från Stockholm och Rims Bruk uti Wäro Sochn strax söder om NyCarleby, samt
- 4:o Kopparen ifrån Stockholm, och består måst i särdig gjorda Brånwins Pannor.
- 5:o Salt Strömming och annan Fiskt utsteppas icke ens, emedan der af ej mera fångas, än Sushällen noga behöfwa; dock förbyta Fistarena, sin Strömming mot Spannmål, wid sina utresor.

Alla öfriga här nämnde Persedlar, blifwa här ifrån, somliga mer, somliga mindre til Stockholm utsteppade, undantagande Linet, Sampan och Wäfwern.

